Nemunas

Nr. 40
(313-754)

2010 m.
lapkričio 25-
gruodžio 1 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Meilės duetas: Nerijus Juška ir Justina Vitkutė.
Kauno valstybinio muzikinio teatro archyvo nuotrauka

Kad suspindėtų 2 p.

Kauko Laiptai 3-8 p.

Proza — lietvingė

Poezija — Laura Sintija ČERNIAUSKAITĖ

Donata MITAITĖ
Viskas gerai, gražiausioji markize...

Vidmantas KIAUŠAS
Eiti, kur veda gyvenimas

Grytė ŠIMKŪNAITĖ
Istorijos iš atminties daugiabučio

9 770134 314007

Lapkričio 27 d. 18 val. Kauno Rotušės aikštėje – Kalėdų eglutės įžiebimo šventė „Ugnies pūga 2010“.

„Užribio“ žmonių gyvenimas.

Kad suspindėtų

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Kauno valstybinis muzikinis teatras lapkričio 12 ir 20 d. pristatė naująją premjerą **„Dulkių spindesys“**. Ir šį kartą joje niekas nedainuoja. Tai šokio spektaklis, su kurio idėja ir libretu į teatro direktoriaus duris pasibeldė choreografai. Dabar, kai „šoka visa Lietuva“, Kauno muzikinis teatras gausiais tokio pobūdžio pasirodymais pasigirti tikrai negali. Ir tai negerai. Ar dabar bus geriau? Na, kad spektaklį aktyviai lankys žiūrovai, abejoti beveik neverta, kad jis atitinka šiandienos situaciją, yra laiku ir vietoje, taip pat nėra blogai, nes beveik kiekvienas, savaitgalį praleidžiantis prie televizoriaus ekrano, yra tapęs tikru šokio ekspertu. Tik jau kitas klausimas, ar iš pačių geriausių vertintojų to meno mokęsis. „Muzikinio teatro vadovai, matyti, labai neblogai supranta konjuktūrą, poreikius ir madą“, – teigė bendrą teatro kontekstą stebinti ir žinanti muzikologė Eugenija Žakienė.

Naujojo spektaklio idėja kilo Kauno valstybinio muzikinio teatro baleto trupės artistams, kurie daugiausia populiarumo įgijo kaip *stepo* grupės „Funny Beat“ nariai, tai Dainius Bervingis (baleto trupės vadovas) ir Gintaras Visockis. Šie menininkai yra ne tik choreografai, bet ir libreto autoriai. Spektaklyje pasakojama tradicinė meilės istorija, kuri rutuliojasi miesto užribio gyventojų aplinkoje. Į svetimą miestą atvyksta naivus inteligentiškas jaunuolis (šoka Nerijus Juška) ir pamilsta laisvo elgesio merginą (šoka Justina Vitkutė). Deja, meilė patiria visuomenėje galiojančių taisyklių bei nuostatų išbandymus ir, žinoma, baigiasi tragiškai. Jei jau istoriją galima taip nesunkiai papasakoti ir nusakyti jos esmę, vadinasi, kažkas ne visai gerai. Iš karto norisi *siužetą pasiūlyti nušauti*. Na, bent jau šiek tiek sužeisti. Klasika yra klasika, prie jos mes nagų nekištume, tačiau jaunieji choreografai mums norėjo pristatyti šiek tiek „kitokį“ spektaklį. Vadinasi, ir istorija galėjo bent šiek tiek nuvinguriuoti mažiau pramintais keliais. Dabar ji priminė ir „Damą su kamelijomis“, ir „Traviatą“, ir „Graiką Zorbą“, ir dar daugybę kitų, jau matytų ir „nučiupinėtų“ scenos pasakojimų. Spektaklio programėlėje pateiktas šokio spektaklio siužetas atrodo visiškai nebūtinas, nes istorija scenoje – kaip ant delno. Visiškai aiški ir nedviprasmiškai suprantama. Kartais gal net pernelyg tiesmukai interpretuojama. Pavyzdžiui, barnių, muštynių scenos, kurios galėtų likti labiau apibendrintos ir ne tokios iliustratyvios. Toks „pažodiškumas“ per daug priartėja prie televizinių šokių šou, kuriuose nuolat mėginama įkūnyti tam tikrus personažus.

Kadangi spektaklis pilnas spalvingų įvairių visuomenės grupių personažų, pasitelkiama ir itin marga šokio stilistika – nuo klasikos iki džiazo ir *hiphopo*. „Dulkių spindesys“ sužaižaruoja visomis įmanomomis spalvomis. Ir žiūrovą iš tiesų priblokšia. Užmojai ir siekiai tokie dideli, kad spektaklis beveik pradeda lietis per kraštus. Muzikos, šokio, kostiumų stilistika be galo įvairi ir eklektiška, tad sukuria labai greitai kintantį kaleidoskopinį įspūdį. Gerai, kad istorija toje bėgančioje, besikeičiančioje „scenos šventėje“ vis dėlto nepasimeta ir išlaiko aiškią liniją.

„Aš „Dulkių spindesį“ matau kaip savotišką kauniečių trupės atsaką į Andželikos Cholinos spektaklį „Madam Pompadur“, kurio choreografija pasirodė kiek monotoniška. Kita vertus, dabar labai dažnai naudojama panaši stilių samplaika, eklektika, kuri tapo savotišku kūrybos stiliumi. Šiaip visas renginys, o ypač muzika, šiek tiek priminė restoraninio reviu žanrą“, – įspūdžiais dalijosi E. Žakienė.

Šį kartą stilistinės įvairovės buvo tikrai per akis, ir tai, be abejo, rodo gana plačias šokėjų galimybes, tačiau atskiros mizanscenos choreografiškai atrodė gana skurdžios, nors ir „prikaišiotos“ visokių nelengvai atliekamų „triukų“. Gali būti, kad tokį pasikartojantį šokio pobūdį lėmė kompozitoriaus Lino Adomaičio muzika, besiremianti puikia ritmo pajauta. Vis atsikartojančios kelios figūros tapo visų šokio stilių pagrindu. Tačiau svarbiausias choreografinis spektaklio atradimas turėjo būti klasikinio baleto ir „modernaus“ (džiazo, *hiphopo* ir gatvės) šokio priešprieša. Todėl šokti buvo pakviestas Nerijus Juška, vienas geriausių Lietuvos baleto šokėjų, daugiausia atliekantis klasikinius baleto kūrinius. Tiesa, pirmojo premjerinio spektaklio pagrindinį vaidmenį šoko pats choreografas G. Visockis, tapęs į svarbias gastroles išvykusio N. Juškos dubleriu. Regis, jam visai neblogai pavyko. Jo *vaikinas* labai organiškai įsiliejo į bendrą spektaklio piešinį, atrodė įtaigus, net jei techniškai ir ne itin tobulas. (Galima įsivaizduoti, kad pačiam spektaklyje šokti ir jį režisuoti ištries nelengva.) O N. Juškos vaidmuo, kuriam dar teks subręsti, kol kas tarsi atsijęs nuo trupės, labai kontrastuojantis ir siekiantis techninės precizikos.

Labai ryškų įspūdį palieka *merginos* personažą sukūrusi, klasikinio baleto mokyklą baigusi šokėja J. Vitkutė. Ji dar 2009 m. pelniusi „Fortūnos“ apdovanojimą už Gerdos vaidmenį spektaklyje „Sniego karalienė“, sužibėjusi šokio epizoduose „Vienos kraujyje“. Atrodo, ir šis vaidmuo jai gali atnešti sėkmę. J. Vitkutė ne tik puikiai prisitaikė prie šiek tiek laisvesnės, energingesnės šokio stilistikos, nei jai įprasta, bet ir subtiliai įkūnijo savo veikėją.

Spektaklyje dalyvauja ir sportinių šokių šokėjas Saulius Skambinas, mėginantis plėsti savo įprastas raiškos ribas, ir dar daugybė kitų šokėjų. Jų, tiesą sakant, tikrai labai daug, nes sumanymui įgyvendinti neužteko teatre dirbančios baleto trupės. Choreografai daug kur pasikliovė masinėmis scenomis, kurios iš tiesų atrodo įtaigios ir įspūdingos. „Vaidmenis spektaklyje kuria teatro baleto trupės artistai, o negausų jų būrį papildo puikia scenine plastika ir aktoriniu įdirbiu išsiskiriantys teatro choro dainininkai“, – pranešama žiūrovams, nors choreografai veikiausiai tikėjosi, kad jie to nepastebės. Nelygus choreografinis pasirengimas (šokantį chorą ne taip dažnai scenoje išvysi) spektakliui suteikia visai netikėtų niuansų. „Dulkių spindesyje“ viskas ganėtinai nudailinta, todėl ne itin profesionaliai šokantys šokėjai tokį vaizdą tarsi šiek tiek „nuleidžia ant žemės“ ir pagyvina.

Scenografiją ir kostiumus spektakliui kūrė dailininkė Marija Rubavičiūtė. „Mes stengėmės sukurti stilingą, ekspresyvų reginį, patrauklų mums ir žiūrovams. Spektaklio stilistikai būdinga šiuolaikinių tendencijų ir *vintage* stiliaus samplaika“, – teigė dailininkė. Tik gaila, kad stilingumas ir ekspresyvumas suprastas daugiausia kaip dekoratyvumas. Spektaklio „užribio“ žmonės – prostitutės, suteneriai, valkatos ir girtuokliai – gyvena labai jau grakščiame ir net sentimentaliai romantiškame pasaulyje. Kai kurie kostiumai tokie šaržuoti, kad primena klounados stilistiką, neturi nieko bendra su realybe. Nors M. Rubavičiūtė teigia, jog „kostiumų linijos inspiruotos 5-6 dešimtmečio dvasios ir siluetų“, veiksmo laikotarpio nusakyti visiškai neįmanoma.

Nukelta į 9 p.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Funikulierius

Kodėl ant tavo padų pasaulio dulkės?

Dažnai galvoju – kodėl keliaujame? Juk nieko iš to nelieka, jokio materialinio pamato, jokių realių dalykų... Jeigu tai turtas – kur jis? Nieko negali duoti kitam, užrašyti testamentu... Sakysite, nuotraukos, filmai? Juokas – tai tik plėnys: nebuvus kelionėje žiūrėti nuotraukas, anot mano tėviškės kaimyno, lyg per stiklą bučiuotis. Dovanos artimiesiems, pirkiniai sau – betgi ir Lietuvoje pilna visokio gero, o suvenyrų jau nelabai ir norime – ir taip stalčiuose dulka. Tad kodėl keliaujame lyg pamišėliai? Ko nors ieškome, nuo kažko bėgame, slepiamės, norime pasigirti? Bet ar dėl pasigyrimo verta ištisus metus vis atidėti dalį algos į kojinę? Gal tuomet geriau naują stilingą kostiumėlį pirkti? Aš kuo daugiau keliauju, tuo labiau nežinau – kodėl...

Artimieji Rytai – Jordanija, Sirija, Libanas – visada ten neramu, nuolat įspėjama: jeigu nėra būtinybės, nevažiuokite. Bet juk mums būtinybė! Visi septyniolika bendrakeleivių išvažiavo iš namų apibarti artimųjų, kolegų ir draugų. Bet kai jau nuvažiuoji – išgaruoja baimė: šeimininkai svetingi, o jeigu dar papildomas lašas adrenalino – kas to nenori... Kai šioje kelionėje Beiruto centre ankstyvą rytą viena žioplinėjau fotografuodama miesto vaizdus ir užkliudžiau kariškių postą, kuriame stovėjo tankas, ir mane sulaikę kareiviai liepė ištrinti iš aparato viską, ką tą rytą fiksavau, vis tiek vidinis kipšas ir po to taikėsi nufotografuoti kuo daugiau...

Kelionėje stebiu iš karto kelis klodus – gamtos struktūras, istorijos sluoksnius ir žmones – jų veidus, papročius, aprangą... Visi šie dalykai susijungia, susipina viduje. Staiga kelionėje smogiantys įspūdžiai, emocijos, potyriai būna labai stiprūs, bet greitai ir slopsta. Jau, atrodo, dabar parašysiu eilėraštį ar novelę, tačiau gidas veda ir veda per didžiulį antikinį romėnų miestą Jordanijoje, kažkas užkalbina, prašo nufotografuoti, o čia jau ir vėl milžiniškos kolonos, šventykla – sukasi kita nuotaika, ir ano eilėraščio nesugausiu... Kultūriniai sluoksniai, tūkstantmečiai ir šimtmečiai, visokios imperijos, dinastijos, karai – suka ir suka auksinis siūlas, jau, regis, ir protas supančiotas, ir kojos; vakare tiek kelio dulkių ant batų, kad net pamiršti, kokios jie buvo spalvos. Esi pervargusi, keltis teks trečią valandą paryčiais, kad pasiektum kažkokį tašką. Tada vėl klausi – dėl ko keliauji? Nori pabūti čia, milijonų žingsnių aidėjime, save nuraminti ar priblokšti, jog milijonai bus ir po tavęs? Ir dėl to neišgyventi?

Šeniai svajojau apie Damaską – kodėl jis man atrodė mįslingas? Plieno ir šilko miestas. Kažkas ten vyksta, ką norėčiau pamatyti. Juokinga – pamatyti Damaską! Tik akies krašteliu, pro vieną blakstieną. Iš viršaus pasirodė niekuo neypatingas – leidosi saulė, vakarėjo; blyškus didmiestis, šiek tiek nuauksintos minaretų viršūnės. Tik vėlyvą vakarą jis šurmuliavo rytietiško turgaus veidu. Mes įkritome į ištries paslaptingų siauručių gatvelių labirintą, jauni prekybininkai neįkyriai siūlė Damasko šilko skaras, vietiniai vyrai rūkė kaljaną, sėdėjo savo klubuose, lošė stalo žaidimus. Moterys jų laukia namuose. Labai įmantrioje šilko ir papuošalų parduotuvėje stebėjome mini spektakliuką, kaip turtingas arabas savo keturioms žmonoms pirko visokias brangenybes: jos rodė pirštais, ko norinčios, o pardavėjai akimirksniu atnešdavo. Ką tokią valandą galvoti moteriai europietei? Kai netoli Beiruto, prie didžiosios Mergelės Marijos skulptūros, susitikome su turistaujančiais iraniečiais, jų moterys kibo mums į parankes, norėjo fotografuotis, stengėsi mus apkabinti, net pabučiuoti. Lyg būtume egzotiškos būtybės. Tos moterys juodos, visiškai susigobusios, po jų tradiciniu apdaru dar daug visokių drabužių, net nejauku, kad mes prieš jas kaip kokios nuogalės... Įdomu, jog iranietės ėjo prie mūsų norėdamos prisistatyti – Omar Chajam – vis kartojo; kažkas jų nesuprato, o aš joms atsakiau – taip, puiku, Omar Chajam! Ir labai sutrikau – ką pasakyti, iš kur mes? Ką jos galėtų žinoti? Va taip ir subliūkšta didybė! Esi neapibrėžta europietė, ir tiek...

Tekšt tekšt tekšt... Koks čia garsas? Taip eina mano ir visų gyvenimas, taip lašnoja laikas. Jis tekši vienoje įspūdingiausių pasaulio stalaktitų ir stalagmitų Libano Džeito grotoje. Gidė sako – štai tam ledo dariniui gal tūkstantis metų, anam gal daugiau ar kiek mažiau. Iš viršutinės grotos nusileidžiame žemyn, sėdame į didžiulę valtį ir plaukiame. Vandens žydrumas neapsakomas, lenkiamės, kad neužgautume kabančio meniško ledo luitelio, atsiduriame įlankėlėje, valties motoras išjungiamas, keliautojai nutyla, atrodo, nekvėpuoja, virš galvų skraido ledo angelai, o lašai: tekšt tekšt tekšt... Štai mes apsupti tūkstantmečių tekšėjimo, esame šią minutę čia, kažkoks lašas užkrito ant stalaktito, ir jis po truputėlį auga...

Tada dar dingęs Petros miestas Jordanijoje. Milžiniškuose smiltainio kalnuose, Mozės slėnio uolose, prieš 2000 metų buvusi Nabatėjos sostinė. Daugybė turistų, juos vietiniai beduinai vilioja joti arkliais, kupranugariais, asilais, lėkti vežimaičiais. Norėčiau paklausti: žmonės, ko ieškote? Bet juk ir pati negaliu atsakyti. Vėl esi tūkstantmečių grandinėje, prirašta prie šio pasaulio, tavo kojos čia irgi sukėlė dulkes.

Paskutiniąją kelionės dieną, svilinant 30 laipsnių karščiui, braunamės pro Jordano paupio krūmokšnius, grįžtame prie Šventojo Rašto, stovime ten, kur, mokslininkų manymu, Jonas Krikštytojas pakrikštijo Jėzų ir suprato, kad Jis yra Dievo Sūnus. Skurdi žemė, smėlynai, skraido žali paukštukai, atrodo, gal niekas čia ir nepasikeitė. Neramus ir kintantis yra tik žmogus, nuolat klausiantis – kodėl?

Aldona Ruseckaitė

Romualdo RAKAUSKO nuotrauka

lietvingė

Riba

– O kaip jūs elgiatės su senomis, tik utilizacijai tinkamomis šernėmis?
– Nukauname.

Iš neskelbto interviu su medžiotoju

– Ar rasi kelią? – atsargiai tėvo (tada dar *tãtos*, *tatùlio*) rankų pasukta į ryškią skardinio stogo šviesą, maža mergaičiukė pasileidžia namo...

Tą pavasarį *jos senis* jau tolęs nutolęs, toli nutolęs – perfrazavus Širvį. Į viską, ką ji daro, jis žiūri tik iš šalies, tik iš begalinio atstumo, bet ir itin vertinančiu žvilgsniu. Be to, neįprastai susirūpinęs savo *prestižu*. Nusiperka naują kostiumą juk *kavalierius*. Tris šeštadienius iš eilės sode *atsiduoda* mašinų mazgojimui. Pirmąjį neįprastai stropiai nusišveičia įmonės pikapą: „Gėda žmones vežioti“ (tas jo darbas papildomas – „už vokelį“). Po to pedantiškai įsikabina į viršininko, kurį pavaduoja, automobilį – trina ir vidų, ir išorę. Ji tuomet sklype persikasa komposto dėžę, nugeni medžius, pasidariusi duobes ir prisitempusi mėšlo pasodina šiltnamyje pomidorų... Trečiąjį šeštadienį *kavalierius* jau blizginasi „savąją“ *audinę* – vis pagiežingai papriekaištaudamas, kad ji nė karto „jo mašinos“ nenuplovė. Ji net pamėlusi nuo kaitrios saulės plėšia iš agrastų ir avietyno garšvas. Bet mato, kad ir *kavalierius* – vienas dvasuojantis prakaitas. „Nepigios klimakterinės *jaunikio* pastangos!“ – ironiškai pastebi sau, bet pati stumte stumia *tą jaunikį* iš savo gyvenimo. Jau daugybę metų stebi jį tik iš šalies, tik iš nuošalės. Todėl ir dabar mato, kaip *to* oda po kiekvienos *Audros* nakties vis skaidrėja – tampa kiaurai permatomu pergamentu. Išryškėja ir *jos seniui* niekad anksčiau nebūdingas vidinis susikaupimas – išorinis pasaulis jam tiesiog nustoja egzistuoti, akivaizdžiai mėgaujamasi tik išgyvento potyrio naujumu. Jis su nuostaba permąstomas ir subtiliai puoselėjamas. Sėdėdama automobilyje šalia (retkarčiais jai dar leidžiama „jo mašinose“ važiuoti) lyg ir norėtų ironiškai dėl to replikuoti, bet kažkas sulaiko – ji tarsi irgi ima puoselėti tai, kas *jos seniui* yra tapę itin brangu...

– Ar dar kraujuojat? – po narkozės besigaivaliojanti moteriškė murzinoje priešaušrio prieblandoje pamato gydytojo siluetą...

– Jaučiu kažką... Kas man? – ją bjauriai pykina.

– Augliai... – chirurgo balse nesumeluota užuojauta.

„Atlikta *amputatio*...“ – perskaičiusi ligos lapelį ji dar nesupranta, kokios šio išrašo pasekmės. Be to, prasideda ir „paskutinis pasispardymas“...

– *Idritatai* kaip užsinorėjau vyro! – taip patį netikėčiausią savo gyvenimo potyrį su naiviai prasčiokišku nuoširdumu pakomentuoja sodo kaimynė. – Savajam užtat ir sakau: „Daryk ką nors, nes nebetveriu!“

Ji klausosi negudrios moteriškės šnekos, supranta, kad ta laukia paaiškinimo, kodėl su *anà* taip įvyko – ar tik su viena *anà* taip įvyko?..

Maža mergaičiukė bėga namo. Bėga į skardinio stogo šviesą, basomis kojukėmis matuodama drėgną ir šiltą pavasario žemę.

– *Arasi* kelią?.. – tarsi mediniai ratukai rieda iš paskos balsas. Tėvo (*tãtos, tatùlio)*, pasilikusio nuo namų per kilometrą nutolusioje *kòlukio* lubinienoje draskyti po žiemos juodai sutrešusių pašarų krūvelių.

„Ar ras ji kelią?“ Mergaičiukė tankiai mina kojukėmis ir nieko nebijo. Dar nebijo ar jau nebijo? Ji niekada nebeatseks tų ribų, kai jos gyvenime pasibaigdavo „dar“ ir atsirasdavo „jau“.

*Jest toljko mig...** Šios dainos tada tikrai dar nebuvo.

Nedrąsioje vasario saulės šviesoje pušų kamienai tiesiog pliskina į akis pliku raudoniu...

– Ar man kreiptis į psichiatrą?

– Į psichiatrą?! Jums?! Kas per beprotybė?! – mediko išgąstis toks, jog virsta tik kalambūru.

Jos senis mato, kas jai darosi. Su rafinuotu pasimėgavimu ima glostyti nugarą, kryžkaulį, šlaunis, bet, kai jos sėdmenys net sprauste įsispraudžia į jo tarpkojį, staigiai atstumia ją nuo savęs, nusisuka ir iš karto užknarkia. Tarp jos ir jo *kardas*... Paguldytas pirmiausia jos. Jau seniai. O dabar jau ir jo. „Nebetrauki!“ – taip ir pasakys. Ne tuomet. Tiktai rudenį. Tačiau ji vien ramiai nusijuoks (tiesa, mintyse): „Kaip ir *jūs*, *pone*, manęs!.. Jau daugiau nei ketvirtį amžiaus...“

O maža mergaičiukė dar tebebėga į skardinio stogo švytėjimą. Ir tebežydi *ožkãtvinkės*.

– *Arasi* kelią?..

Žydi *ožkãtvinkės*. Daug vėliau sužinos, kad jas dera vadinti purienomis. Bet tada dar *ožkãtvinkės*... Tėvas (*tãta, tatùlis*), palydėdamas mostu, prisako paskinti telyčiukei glėbuką viksvų. Tad pribėgusi upelį ji neskuba per jį peršokti, o peša dar nesuaštrėjusius augalus. Kartais minkštimo atsikanda ir pati. Bet ajerai (*arielaĩ*) daug gardžiau. Prasideda jų šerdžių lukštenimas... Tykiai murkia upelio vanduo. Ji atsitupia ant lentutės. Sukiša rankutes į skaidrų vandens lėkimą. Ir viskas sustingsta. Nors srovė sūkuriuoja gal net energingiau, nors vandenžolės plakasi gal dar atkakliau, bet mergaitės atmintyje išlieka vien šilta medaus spalvos skaidruma, užpildžiusi orą, ir mirguliuojantis sidabrinis švytėjimas, kaip šilkas tekantis tiktai per ją. Erdvėje jokio judesio, jokių ribų, jokių kontūrų. Nors aiškiausiai matyti ir smaragdinė pavasario žaluma, ir auksinis *ožkãtvinkių* tirštumas, ir dar kažkas, ko neįvardysi, tik ateity atsiminsi, kad yra. Ji atsisėda. Tėkmę dabar pasigauna ir kojukės. Apie riešus ir blauzdas meilikaujamai glaustosi žolės, delnus ir pėdas pakikendamas vis apipina šelmis vanduo, burnoje gaiviai sirpsta ir viksvos, ir ajerai – sirpsta ateičiai ir atminčiai, bet mergaičiukė nežino, kad visa tai net tada jau netiesa...

– Ponia, nepykit!.. Atrodo, pasisekė gerai išrinkti, – tarsi paikas berniūkštis kažką veblena vasaris.

„Ką išrinkti?.. *Amputatio...*“ – dėl naivaus bandymo apgauti dar labiau įskaudina vasaris.

– Tai galėsi *kruštis*! Kiek tik širdis geis! – na ir atgrasus žvėris tas vasaris!

– Kodėl nepasitinkat prie durų? – nuo linksmo netikėtumo iš karto *savu žmogumi* pavirsta vasaris.

– Blogai!.. Be galo blogai! – įsivertinant darbą vien pokštais geriausiai gydąs vasaris.

– Ponia, o jūs puikiai šokat!.. – Užgavėnių velniukas. Vis dar vasaris.

– Ar galiu pasigirti?!. – vėl mergaitiškai džiaugsmingas vasaris.

– ?!. – kiek sutrikęs vasaris.

– Aš jau turiu pravardę!... – net kūdikiškai sukrykštęs vasaris.

Na ir?!. vien iš mandagumo susidomėjęs vasaris.

– Šokėja!.. – iš vaikiškos laimės tebesvaigstąs vasaris...

– Netgi šitaip?!. – nevalingai kilsteltas vyriškas žvilgsnis, keistai paaukštėjęs vyriškas balsas. Koks juokingas, pasirodo, gali būti net ir šitoks vasaris...

Ir Koršunovo spektaklis. „Meistras ir Margarita“. Riba.

Kažkas vieną jos rašliavą juokais prilygina tango. O ji iš to susikuria dar ir išdaigą: „Kas yra agresyviai elegantiškas ir elegantiškai agresyvus?!“ Bet nuo atsakymo – „Žvėris arba paukštis“ – tiktai apstulbsta. Tačiau akimirksniu suvokia, kaip tai tikslu. Žvėris arba paukštis. Agresyviai elegantiškas, elegantiškai agresyvus.

Ir žvėrių ar paukščių pora.

Agresyviai elegantiška. Elegantiškai agresyvi.

Pora.

Ir tango.

Jau tiktai imitacija.

Tas vasaris šiltas ir saulėtas kaip reta. Iš dirvų veržte veržiasi pašalas. Net pro palatos langą ji junta, kokia dabar žemė – šilta ir minkšta...

Kaip košė šiltos ir sutižusios vagos. Ji su tėvu (*tãta, tatulìu*) iš jų renka bulves. Ne tokias kaip visada – jau su baltais smulkiais dryžiukais. Pradėjusias gesti. O dideles – kaip kultuvės... Jai patinka minkytis po šiltą pliurę. Tik tas pūvančių bulvių glitumas ir smarvė... Sužiaukčioja. Bet tėvas griežtai burbteli: „Kas per *išmislai*?..“ – ir ji nulcidusi galvutę toliau graibo snarglėtus gumbus. Į mokyklą dar negreit, gal po dvejų metų. Dabar dar tik skaidrus ir šiltas rugpjūtis. Pagaliau įsivyraveș po begalinių, įmerkusių žemę liūčių. Reikia gelbėti bulves...

– Tikiuosi, greitai vėl susitiksim? – subtiliai suminkštėjusi balso tonacija, nedrąsiai sulaikyta ranka ir drovus berniukiškas linktelėjimas bandant sugauti jos žvilgsnį.

– Kodėl? – moters „nesusivokimas“ suvaidinamas puikiai, nors viduje net sucypia viltis.

– Na, ar neaišku? Skiriu pasimatymą!.. – staiga balsas šokteli taip, kad akimirksniu prie jos veido atsiranda ir suputoja kažkokio laukinio gyvūno nasrai. Ji nustėrusi žaibiškai išplėšia iš svetimos plaštakos ranką ir lošteli.

– Daktarėli?! – suranda jėgų nusijuokti *tam* į akis tarsi vaikui, bet krūtinėje jau tuščia ir šalta: „Ar tikrai šiuo momentu ji turi būti stipresnė už gydytoją?..“

– Dovanokit! Tačiau dabar jau rimtai. Rugpjūtį jums pasitikrinti būtina... – moteris tarsi ir vėl pradeda girdėt *savo* žmogų, viskas tarsi grįžta į vietą. Grįžta?..

„Põnia...“ – „Põnia...“ – „Põnia...“ – „Põnia...“ – rugpjūtį kala jau tik automatas.

Maža mergaičiukė dar vis ant lentutės. Vandenyje vyniojasi ir plakasi tamsžalės žolės. Delnukais užkabina ir vieną jų sruogą iškelia į paviršių. Dingsta visas švytėjimas. Vien gliaumės. Dumblinos...

– Na ir vislumas tavo – kaip *králikės*!.. Man ir šitų *tavo benkartų* jau per akis!.. Tuoj pat daraisi *abortą*!.. – jos *vyras* (tada taip vadintas) iš įsiūčio net virtuvės stalą nuverčia. Riba.

Tąkart tėvas (*tãta, tatùlis*) ją vedasi *pakélte* prieš dieną nupjautos žolės – *nor ir šventa, ale kitep pradės pūt!* Ji ką tik pabudusi iš pokaičio. Bet ir vėl jaučiasi tarsi sapne. Keista ir gražu žiūrėti į *jų sodelyje* žaliai švytinčias obuoliukų, didumu jau lenkiančių net ir *tãtos* nykščio galą, kekes, kurios su visomis šakomis nusisvėrusios į tėvo jau nupurtytą, kaip dabar supranta, sniegą po vaismedžiais. Juolab kai taip kaitina saulė... Ir *tãta* – vienmarškis. Ir ji – tik su *sukneliukė*. Ir abudu basi. Ir pašėlusiai čiulba paukščiai. O sniegas. Net ir ant šieno, kurį dabar skuba žarstyti *tatùlis*, baltuoja jo *kepurùkės* – jau gerokai iškorijusios.

Kiek jai tada buvo metukų?.. Nežino. Bet gerai žino, kad buvo *Sekminės*. Ir nebuvo mamos (dažniausiai *mamùtės*). Ji *išėjus in atlaidą*. Mergaičiukė ten irgi norėjo. Taip, kad net užsidirbo iš tėvo (*tãtos, tatùlio*) diržų – iš dviejų kartų gyvenime pirmąkart. Atlaidams buvo tiesiog per maža.

Rugpjūtį juodoji gyvenimo skylė ją jau visai įtraukia. Pavargsta net valgydama. Malasi malasi ir vis ant vietos. Eina ir eina... Sode. Bute. Norėtų atsisėsti. Lyg ir ruošiasi ką nors daryti. Bet vėl nevalingai pasijunta einanti. Sode nuo kelio link griovio. Nuo griovio link kelio. Sustojanti. Stovinti. Dėl ko? Namuose iš kambario į kambarį, nuo sofos prie lango, nuo lango į prieangį, iš prieangio... Pabėga į mišką. Ten irgi tas pats. Nuo medžio prie medžio...

Spalio pradžioje ji sugauna žalčiuką. Smaragdinį, naivų. Neįprastai lėtą. Aptingusį nuo rudens vėsos?.. O gal jau irgi sergantį?.

Kas verkia? Tai tavo būtis.
„Atsisveikinimas“. Putino.

– Sugundyk mane! Sugundyk!.. – aiškiai tyčiodamasis, bet ir su kaži kokia desperatiška viltimi – tarsi norėdamas kažką dar pasitikrinti – rudens pradžioje *jos senis* netikėtai užsiverčia ją ant savęs, grūsdamas jos galvą sau į tarpkojį.

– Seni tu, seni!.. – kandžiai nusijuokia apsisukusi *tam* tiesiai į veidą ir, atsirėmusi alkūnėmis į *to* krūtinę, nuvirsta atgal į savąją lovos pusę, atskirtą paklodės siūle bei pedantiškai išmatuotą centimetrais – kad tik milimetru nebūtų viršytas jos limitas, o pati susipurčiusi vien susigūžia: „Na va, *finita la commedia*!..“

Nukelta į 4 p.

* *Yra tik mirksnis...* (rus.)

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Zenono BALTRUŠIO nuotrauka

Laura Sintija ČERNIAUSKAITĖ

Kažin kokie veidrodėliai

Aprašyti gyvenimą, kurio nerandu,
tik išgriebiu nelygiais intervalais,
priepuoliais, iš samanų prieblandos
su šaknimis ir žeme;
ne gyvenimo tiesę ar kelią;
bet palietą laike lyg garuojantis
gyvsidabris –
tai jis saujoj, tai jau įkvėptas
keliauja tranšėjomis tiesiai į širdį;
aprašyti gyvenimą moters, nuo kurios
mama ir senelės paslėpė adatą, idiotės,
nemokančios verpti nei taisyklingai
supjaustyt negyvo veršelio;
moteries gulbės, sutvertos romiems
tvenkiniams ir sezoniniams skrydžiams

***

Motina
mane paliko
tam pirmykščiam dumble

niekas
nieko
neaiškino

viską
radau
pati

kokie ryškūs
tikri ir išgelbstintys
iš tenai
rodėsi tolimieji
objektai

artimajam dumble
viskas buvo
vien dumblas

***

keturiolikos
gulbė išleido savo pirmąjį ūglį
suglumus laikiau sparnus suglaustus
prie stuburo, bet jie matėsi

kyšojo
iš drovaus keturiolikos metų
skeleto, išmušto blyškiu aksomu, ak Viešpatie
kodėl nė vienas jų neištarė Tavojo
vardo

tik jutau jį

galbūt tik todėl jį jutau
tuo įnervintu aksomu
kad visi Tave slėpė

mes gyvenom aklagatvy
toli jo gale kvėpavo langas
pavasariais ten
akacija klykdavo
moters balsu

virš mano lovos –
tiesiai virš mano lovos
išklykti vardą, kurio
nežinai
bet kurio pilnas oras

jau tada man vaidenos
tik šitai, tik šitai darysiu
visą gyvenimą

***

šešiolikos, amą užgniaužus
atsispindėdavau tvenkiniuose, svydėjau
prietemų mėly
buvau sau tokia graži, sugluminta
šito kol kas man vienai užkrauto
fatališko grožio, nežinojau, dievaž
nežinojau kur man tokiai pasidėti ir niekas
nemokė
tik kartais išvysdavau savo atspindį
man pažadėtojo vyro akim

vandenys šiaušės ir raudo

***

kažin kokie veidrodėliai
veikiausiai iš raganos urvo
ribėjo žybčiojo skiemenuodavo
šnabždesius už langų
už sunkios motininės užuolaidos su
palmių šakelėm prisigėrusios prosenių
gimdymų kraujo pavasariais
pavasariais tie veidrodėliai trukdydavo
ruošti pamokas susikaupti užmigti
užgesinus lempelę tie veidrodėliai
pašėldavo šiauštis ir cypaut
kad daryčiau viską antraip
nei prisakė mama

***

Kregždė ta mano dukra
uoga sprogstanti ir aptaškanti
veidrodžiai ir tvenkiniai jos pilni
pilnos mano suknelės urvų
ir arkų slaptųjų
jos išlakstytų, nes taip pat ji –
sunkiasvoris
veršelis suaugusios moters
akim
jau nepakeliu, jau nepanešu
bliaunančio
dukra

***

Mano vyras yra
šaknis

nemoku jo apmąstyti

kai žiūriu į jį iš taip arti kad
atrodo jog jo nėra tai žinau
kad veikiausiai
išnykstu
aš

jis yra į dumblą
panardinamas
inkaras

o ten tai jau šoka
išjudinti laivų griaučiai
ir žybsi sidabro šaukšteliai monetos
su profiliais perlų sagos peniuarų
segtukai kažin kokie veidrodėliai
veikiausiai iš raganos urvo visas
tas moters lobynas paveldėtas
nenorint
sukandus dantis

ak taip dar tuščias naminio
paukštelio narvas kuriame pusė amžiaus
glaudės mano liūdnoji močiutė
sūpuojas į taktą gelmių srovėse
lyg ilgėtųs to laiko
lyg mokytųs šokti iš naujo
jau be durelių
su dar išlaikyta
dvasia

kai nori kad suvaidinčiau
tau nepažįstamą
praverčia korsetas ašarojantis
perlais rimbas iš jūržolės
ir jau minėtas narvelis

žaidimai mieli
erotomaniški
su istoriniu prieskoniu

***

Niekas nesakė: Jis yra esantysis
gavau tai tiktai keturiolikos: ne žodį
bet žaibą į stuburo žievę iš po kurios
ėmė plėštis ūgliai;
ilgai nesigaudžiau kas atsitiko
iki tol mane mokė: žmogus tai beždžionė
išmokusi pasigaminti daiktų: pažvelk
kiekviename daugiabučio urve stovi
stalas ir keturios kėdės, laibakojės
tačiau kietasprandės niūriai išsižergusios
tarybinės moterys (vienaskaitos kirtis ant is*)*
atgyjančios naktį kad iki ryto
spėtų prikepti šeimai kotletų

o stalas tai buvo nepasiekiama
plokštuma ant kurios suaugę
laiko savuosius sakralinius daiktus;
daiktus man rodė ir draudė;
neįpratau prie jų

***

neatsimenu, kas buvo pirma: žaibas ar meilė
ak ne, dar ne ji, tik berniukas,
kuriam lėmė gyventi trumpai
ir šiurpulingai, ignas, taip ir nespėjęs
užsidegt pagal vardą, tik dūmai pasklido
neįskaitomi, visą aiškumą uždengiantys
dūmai, kai išgirdau: jo nėra

tik atsimenu, kaip visiems išgužėjus
pabučiavau kėdę, ant kurios
sėdėjo per istorijos pamoką,
lyg jau būčiau nujautus, kad reik
atsisveikint,
nors buvom nė nesusitikę

***

Aprašyti suglumimą mergaitės
drabužių spintelėje slepiančios
nekantraujančią moterį;
jos stovėjimą mokyklos persirenginėjimo
kambaryje, krūpčiojimą:
visos jau sporto salėje, juokiasi, klykia
bernams dėl kamuolio, visos
jau turi ką slėpti

aprašyti delsimą, tą nerimo
bringsmą
kai žuvelė karūnuotoji –
brūkšt!..
ir plyšta žievių žievė
ir tratėdamos sprogsta pumpurų
artilerijos ir busdama atsikloja dvasia –
suaugusios moters kontūrai, krūtis
kurios dar neturi bet taip trokšti
turėti, sapnuodama verčias ant šono
sunkus jos lašas nurieda paskui
save nusitempdamas gulbišką
kūną – kitiems ja tapsi tik už kokių
penkerių, bet sau jau dabar, jau
dabar esi (ir kodėl to niekas nemato?..);
jos nepaliksi tarp rožių
lelijų, neužmonysi kuo nors švelniu
nes tai moteris žaibo kaklu
nepažįstama
siautulinga
ūmai pakirdusi ji sulaužo
menką, nespėjantį augti
dvylikametės
narvelį

Riba

Atkelta iš 3 p.

Šiandien ji atranda net du žalčiukus. Susisukusius netoli vienas kito keliagubais žiedais. Galvutės su geltonomis auselėmis viduje. Paglosto vieną. Šis iškiša dvišaką liežuviuką ir ilgai juo tyrinėja tas savo kūnelio vietas, kurių lietės jos rankos... Antrasis, kai jį irgi paglosto, tik neramiai pakelia galvikę ir neskubriai pasitraukia: „Prasidėk su beprote!“ Spalis jau persirito į antrąją pusę. Danguje kvykia paukščiai.

Neverk...

Tas pats Putinas.

Ir laikas sustingsta. Kaip ir mergaičiukė ant lentutės. Ir upelį, ir medžius, ir dangų įklampina auksinė pavasario saulės šviesa. Nė debesėlio. Tik nuo kažkurio akimirksnio oras nepastebimai ima virpėt ir skambėti – ji pirmąkart pamato mirgantį orą ir išgirsta melodingą tylos vibravimą.

Vasario tryliktąją ji atsiverčia nebaigtą sakinį. Tėvo (*tãtos, tatùlio*) gimtadienis...

„Pavasaris!..“ – balsas iš visai kito vasario.

Penktadienis. Už lango nežmoniškai žvarbu ir sninga. Žiema.

Žiema žiema... Snaigės veidą...

„Reikia bėgt palakstyti!..“

...o dėl ko, nežinau.

– Ta ta tà! – su gerà sarkazmo doze.

– Tu, *kurva*, su savo ligom tikrai mane pergyvensi! – žvėriškas įniršis telefonu tą spalį, perspėjus advokatui, jog per skyrybas, lai tik ji panorės, jai gali būt priteisti alimentai. Kaip ir sodas („Jei taip, tai per Naujus metus jis bus susprogdintas!“ – tokiu pat būdu užsiputojama ir kažkuriam iš vaikų, šiuos dėl to dar labiau sugluminant). Jau galutinai pasirinkus *Nekurvą*... Nors dar ir neišsiskyrusią. Nors turinčią, kaip ir ji, tris vaikus. Tiktai, aišku, nepilnamečius. Ir *nebenkartus* – vos *jaunikis* prabyla apie juos, tai tampa akivaizdžiau nei akivaizdu. O tai svarbiausia.

Ledinė tuščios mūrinės bažnyčios erdvė.

Sveikas, Jėzau, gimusis!..

Kalėdos.

„Dieve, kaip ji nori mirti!..“

Vėl rugpjūtis. Ji sanatorijoje. Prie jūros. Tądien bangos vietomis išmeta pirmąkart jos pamatytų tamsiai žalios spalvos dumblių. Švytinčių ir apvalių. Iš pradžių pagalvoja, kad tai akmenukai – itin prabangūs reliktai. Kažką panašaus ji mačiusi Urale, o pernai – ir viršininkės vėrinyje. Deja, palietusi vos vieną spindinčios žalumos gabalėlį, tik dar kartą išsišaipo iš savo iliuzijų. Tai, kas ją taip masina, tėra vien gleivėti drebučiai... Kas ir kodėl išgramdė juos iš jūros įsčių?

– Tu, matyt, specialiai taip padarei?!. – spiegia labai graži gydytoja, tarsi nematydama, kad jai ir taip nežmoniškai sunku.

„Kaip specialiai?!.“

– Nuleisk rankas!.. Neįtempk pilvo!.. – medikės profesionalumas akivaizdus, bet... – Laikyk prie šonų rankas! Gimdyti būtų irgi nesaldu!.. – ir įrašas nedarbingumo lapelyje.

Nuo tos nakties ji gydytojų moterų vengs jau paniškai.

Gegužės devintoji. Sode (ji savo sklypelį dar turi) per kaimynų radiją skamba rusų karinės dainos. Jai nėra nieko gražesnio už sovietines karo ir lietuvių partizanų dainas. Gal dėl to, kad už jų – kraupi realybė. Išniekinti kūnai ir galingųjų cinizmas.

Veiskitės ir dauginkitės!..

– Cha, cha, cha!

„Kokiai laimei ji taip norėjo vaikų?!.“

Riba.

Bet tuo metu maža mergaičiukė tebėra ant lieptuko ir tebegaudo delniukais vandens žoles. Ji dar nežino, kad pati pavojingiausia gyvenimo spalva švyti iliuzijų smaragdu. Užtat sukišusi rankutes į lãkų sidabrą ir vaikosi ją – klastūnių klastūnę, besiraivančią tango ne tango ritmu... Pačiu nenuspėjamiausiu, pačiu apgaulingiausiu ritmu.

Tàta tàta. Tatatatàtatàta...

– Cha, cha, cha, cha, cha!

Istorijos iš atminties daugiabučio

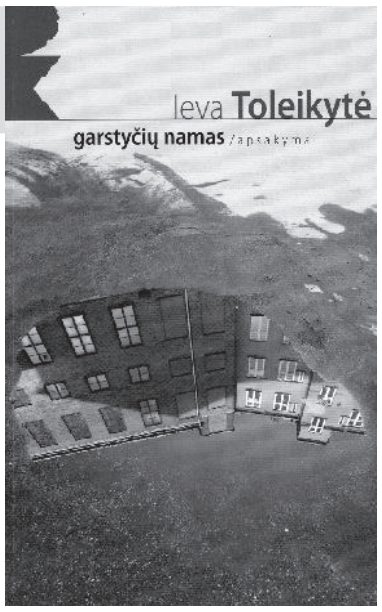

Grytė ŠIMKŪNAITĖ

Debiutinė Ievos Toleikytės apsakymų knyga jau sulaukė nemažai teigiamų vertinimų – laimėjo Lietuvos rašytojų sąjungos Pirmosios knygos konkursą, pateko į LLTI sudarytą 2009 m. kūrybiškiausių knygų sąrašą. Nors knyga neturi sąmonę sukrečiančio užtaiso, greičiau atvirkščiai – panardina į saugią, ramią terpę (atpažįsti, prisimeni, mėgaujiesi pasakojimu, raiška), bet, kita vertus, autorei – dvidešimt vieneri, ir šokiruoti tokio amžiaus dažnai įmanoma tik neigiama prasme. Tai iš dalies parodė kiti tų pačių metų debiutai. O ir saugios terpės, aukso vidurio struktūrų kartais dar ir kaip norisi.

Pradedančios autorės pasisekimą galėjo gerokai lemti gebėjimas save atpažinti artimoje literatūrinėje tradicijoje. I. Toleikytės kūrybinių ieškojimų santykis su magiškuoju realizmu nėra nugludintas, įgilintas – jis pirminis, tačiau natūralus ir gana nuoseklus, tad gali rutuliotis. Skaitant apsakymus pirmiausia iškilo vaikų ir jaunimo magiškojo realizmo kontekstai – kad ir Otfriedo Proislerio „Krabatas“. Nieko bloga, jei „Garstyčių namas“ papildys ir šios amžiaus grupės skaitytojų bibliotekas. Apskritai magiškojo realizmo niša lietuvių literatūroje apytuštė. Praėjus 8-9 dešimtmečių bangai (Saulius Tomas Kondrotas, Ričardas Gavelis, Jurga Ivanauskaitė, Jolita Skablauskaitė), turėjusiai ir visuomeninio-literatūrinio protesto ženklą, šiandien magiškojo realizmo elementų galima rasti Elenos Kurklietytės, Lauros Sintijos Černiauskaitės prozoje, borchesiškų jo modifikacijų – Giedros Radvilavičiūtės eseistikoje.

Apsakymas „Garstyčių namas“, to paties pavadinimo kaip ir knyga, autorės teigimu, ženklina jos „tikrosios“ kūrybos pradžią. Tekstas parašytas greitai, iš įkvėpimo ir nuostabos, jog gali kurti. Kūrybinio potencialo suvokimas, kristalizavimasis – pagrindinė apsakymo tema. Pirmojo kūrybinio susivokimo situacija užšifruota, taip pat ir magiškojo realizmo kodu, jo siužete. Gali būti, kad magiškojo realizmo literatūrinę patirtį nuosekliai priartino nuostabos santykis. Be abejo, ir Ray'aus Bredberio „Pienių vynas“, su apsakymu užmezgantis intertekstualius ryšius (tai tetos Veronikos knyga), kai kuriais atžvilgiais gali būti novelės raktas. Čia taip pat atrodo artimas nuostabos santykis, vasaros laikas, implikuojantis ir žydėjimą, gyvybę, ir rudens-mirties nuojautą, gamtos-miesto erdvę. *Slėniai*, kuriuose plėtojama pagrindinė (būtojo, prisimenamo laiko) pasakojimo linija, reprezentuoja moteriškąjį pradą – tai nusileidimas į gelmę, įėjimas į įsčias, jausmų ir žinių gausėjimo kelias. Be to, slėnis – periferinė erdvė, vadinasi, čia telkiasi ir chaoso (mirties) jėgos. Vietos įvardijimas koduoja tolesnių įvykių prasmes. Nors mirties motyvas (greičiausiai atėjęs iš „Pienių vyno“) apsakymą kiek apsunkina, tačiau, kita vertus, čia jis atrodo labiausiai pagrįstas, nes susijęs su atminties tema.

Garstyčių namas yra *atminties metafora*, sujungianti tikrovės ir fantazijos, šiapusybės ir anapusybės plotmes (*garstyčių namo ir pienių vyno* metaforos kartais atrodo kiek „per pavojingai“ suartėjusios). Žmogus gyvena savo atminties name, jame praleidžia daugiausia laiko ir niekuomet nebūna vienas. Tame „atminties daugiabutyje“ (visai vykusi metafora, jei nežiūrėsi pernelyg rimtai) gyvena daug žmonių, gyvų ir mirusių, kiekvienas jų gali papasakoti įvairių istorijų, viena eina po kitos, jos formuoja pasakojimus, pasakojimų knygas (biblinis garstyčios grūdo motyvas). Atmintis – viena svarbiausių kūrybos prielaidų ir impulsų. Ji, anot tetos Veronikos pasakojimo, padeda susigyventi ir su mirtimi. Apsakymo pradžioje atmintis rodosi įvairiais pavidalais, potencialiai ji pažintina (žmonės yra balkonuose, jų projekcija – į išorę, į bendravimą), bet kol kas tie pavidalai nesisieja nei tarpusavyje, nei su stebinčiuoju. Jo požiūriu – jie tyli, laukia. Ko? Iš esmės – kol bus prakalbinti. Reikia perprasti savo atminties galias, kurios pažadins kūrybinį potencialą, ir atvirkščiai. Dėl to sunku rasti žodį spalvai nusakyti. Žodžio radimas – kūrybinis veiksmas. Kūrybinei savivokai skleistis padeda išėjimas iš įprastos erdvės (Didysis miestas – Slėniai), taip pat – gamta, nuolatinė paslaptingų dalykų telkėja ir aiškintoja (ežeras, krantas su liepa, magiškai traukianti sala), ypatingi išgyvenimai (Alberto poelgis, ežero perplaukimas), kitų išmintis bei paskatinimas (Veronikos linija), savirefleksija. Geltona (garstyčių) spalva – daugiaprasmė. Kaip ir rusvo (pageltusio) popieriaus, gamtoje – žydėjimo ir mirties. Ją norisi vadinti laiko spalva. Popierius nuo laiko pagelsta, kompiuterio ekranas – ne. Laiko, kuris objektyviai visada praeinantis, linijinis, bet subjektyviai gali būti ir kitoks („laiko nėra (...) yra tik metų laikai“, – sako Veronika), priverčiantis sąmonę suklusti, suaktyvėti, pažadinti kūrybines galias.

„Klevų akis“ – mitinio kodo novelė, fantastinis pasakojimas, atitinkantis klasikinės (realistinės) novelės formą. Toks formos ir turinio derinimas susijęs ir su nagrinėjama tema. Vaiko brendimas realus, jis gali būti objektyviai, racionaliai paaiškintas, bet personažo sąmonėje atrodo kaip paslaptinga, bauginanti patirtis – keista „liga“. Ne veltui senieji tikėjimai (ir apsakymas) siūlo būti tarp panašių į save. Archetipiniai vaizdiniai, situacijos, elgesio modeliai – pirminės pasaulio aiškinimo formos, kurios suaktualėja tam tikrais žmogaus gyvenimo laikotarpiais. Universalūs vardai, vienas magiškojo realizmo stilistinės raiškos bruožų, rodo temos, problematikos visuotinumą. Būvio pasikeitimas „Klevų akyje“, vėlgi vykstantis per ambivalentišką substanciją – vandenį, panašus į gyvenimo-mirties virsmą, bet mirties tema čia šalutinė, veikiau nurodanti į bendresnę simbolinę situaciją. Beje, įdomu, ar sakmės apie pasaulio sukūrimą parafrazė („Turi nerti iki dugno ir paimti smėlio saują“) į apsakymą įsirašo pasąmoningai, ar tai iš dalies filologinio autorės išsilavinimo suponuotas motyvas. Kad ir kaip ten būtų, vienos seniausių pasaulio sakmių kontekstas atskleidžia nėrimo veiksmo simboliką: Vainius panyra į pirmapradę (gemalo) būseną ir atgimsta pasikeitęs („pasveikęs“) – įžengia į naują gyvenimo etapą.

Iš mitinio kodo pereinama į patirties autentiką, kuri apsakyme „Prieš didelį veidrodį“ formuluoja dar vieną brendimo temos aspektą – seksualinės tapatybės ieškojimą. Intensyvi (juslinė) stilistinė kūrinio linija atitinka pagrindinių veikėjų, dvynių Sauliaus ir Saulės, svarbiausią vasaros uždavinį – „viską justi ir jausti“. Nors jutimiškam pasaulio patyrimui susilietus su jį suvaldančia kalba ne visada „nugali“ pastaroji. Apie magiją, fantastiką apsakyme galima kalbėti, galima ir ne, tačiau reikėtų pripažinti, kad neįprastumo, keistumo perspektyva (dvynių motyvas, sodų erdvė) į gana slidžią temą leidžia pažvelgti jei ne itin originaliai, tai bent kūrybiškai. Apsakyme nėra visagalio, visa apimančio, pasakojimą uzurpuojančio eroso – seksualumo energija *organiškai* įsismelkia į tekstą per stilių, laiko ir erdvės ypatumus, atidžiai fiksuojamus veikėjų būsenų pakitimus.

Įžvalgiai pasirinktas atrodo dvynių motyvas, kuris sulaiko nuo vieno prado absoliutinimo (savaime sukeliančio priešiškumą kitam) ir metaforiškai apibūdina jauno žmogaus būseną, jauseną prieš jam pradedant seksualiai brėsti. Dvyniai Saulius ir Saulė kūrinyje pasirodo kaip viena dvilytė būtybė, kuriai iki šiol jos dvilytiškumas netrukdė, bet, atėjus laikui (dvyniams ėjo trylikti), atsiranda poreikis ir būtinybė atsiskirti vienam nuo kito, įgyti savąją seksualinę tapatybę.

Apsakymo struktūra, tikriausiai pagal veidrodžio metaforą, konstruojama atspindžio-negatyvo principu. Pirmojoje dalyje dvyniai ruošiasi subrendimui – daug maudosi, nardo; vanduo, paupys, maudykla, kur „pieniškas kremo nuo saulės kvapas, blizgantis ant moterų ir merginų nugarų“, ir vyrai, „perkaitę, svilinantys, ateinantys į ežerą (...) atsigaivinti“, atkartoja gyvybingumo, kūniškumo motyvus. Kartu su kitais vaikais Saulius ir Saulė paupyje atidarinėja kriaukleles, tarsi skverbdamiesi į seksualumo paslaptį. Užėjus vasaros liūtims, namelyje jie varto seniai tėvo paliktą paveikslų albumą, o jų akys vis užkliūva už kriauklėje stovinčios Veneros – pirmapradžio moteriškumo simbolio. Dvyniai lankosi savo draugų, jų šeimų namuose – Bertos, Pauliaus, Eglės, ten „tarsi pagyvendavo skirtinguose pasauliuose“, rasdavo atskirus, savitus šeimos gyvenimo modelius ir iš jų kurdavosi savąją gyvenimo mozaikos viziją.

Antrąją apsakymo dalį žymi sakinys „Viskas pradėjo kisti, kai į maudyklą pirmą kartą atėjo vaikai iš vaiknamio“ (4 dalis). Tarp šių vaikų, apskritai *kitų*, *kitokių*, yra ir „tie du“ – Martynas ir Mingailė, kuriuose tarsi veidrodyje jie pamato savo pačių siekiamybės, nors ir nesuvokiamos, dėl to gąsdinančios, bet kartu ir traukiančios, atspindį. Nepretenzinga, universali veidrodžio metafora gana tiksliai išreiškia būseną, kuri ima persekioti tokio amžiaus vaikus: „Pradėjo žymiai ryškiau matyti save, tarsi staiga būtų tapę skaudžiai *matomi*. Lyg juodaplaukis ir variaplaukė sėdėtų su dideliu sidabrišku veidrodžiu.“ Ryškiai kontrastuojanti su dvynių bruožais, šių veikėjų išvaizda ir charakteristika atskleidžiama taip pat atspindžio-negatyvo principu. Dvyniai yra šviesiaplaukiai, mėlynų akių, įdegę, tiedu – baltos odos, vaikinas juodų lyg derva plaukų, juodomis žybsinčiomis akimis, mergina – variaplaukė gintarinėmis akimis; abiejų kūnai – jau paženklinti brandos. Nors ir *skirtingi*, bet puikiai tinkantys vienas kitam į porą, jie laikosi atokiai nuo kitų vaikų, žiūri į juos su pašaipa, nesiturškia kartu upėje. Prasideda dvynių keitimasis, fiksuojamas neperžengiant fabulos ribų ir išlaikant atidumą veikėjams: dvyniai *atsiskiria* vienas nuo kito, netenka gebėjimo atspėti kits kito mintis, nerašo bendro dienoraščio, o garsiai kalbėtis nedrįsta. Jie net pabando vėl užmegzti ryšį – Saulė susisuka į tūtą žurnalą ir per „popieriaus tunelį“ gali kalbėtis su broliu. Dvyniai netenka ramybės, o geldelių atidarinėjimas atrodo kaip kažko gyvo naikinimas (seksualumo paslaptis taip priartėjusi, kad ją norisi atitolinti).

Apsakymuose „Raudoni ženklai“, „Vyrų kirpykla“, „Laidojimo reikmenys“ mirties tematika – pagrindinė. Štai čia jau negalima atsiremti į savo patirtį, o mitinio kultūros sluoksnio, kuris leistų trinti ribą tarp gyvųjų ir mirusiųjų pasaulių, atrama nėra susiformavusi. Dėl to kai kas atrodo kaip lengvas žaidimas sunkia tema („Vyrų kirpykla“), o kai kas, pavyzdžiui, karo motyvas apsakymuose „Vyrų kirpykla“ ir „Laidojimo reikmenys“ – kaip pažodinis Lotynų Amerikos magiškojo realizmo tekstų perėmimas. Dėmesį patraukia griuvėsių motyvas, aptinkamas visose „mirties tematikos“ novelėse. Tai vienas intensyvesnių fenomenų, pasirodančių žmogaus tikrovėje ir ją interpretuojančiame meniniame pasaulyje. Griuvėsiai, nykstančios formos – praeities inkliuzai, realybės paribiai, atminties-užmaršties metaforos („Raudoni ženklai“). Akivaizdu, kad autorė, kuri imli vietų įspūdžiui, tą energiją yra pajutusi.

Nuo rinkinio atskyla apsakymai „Žalieji kambariai“ ir „Studijų laikų baseinai“ – tiek tematikos, tiek stilistine prasme. Lyg ir bandoma siurrealizmo literatūrinė patirtis. „Žaliuosiuose kambariuose“, kuriuose mėginama prisiliesti prie pakrikusios sąmonės fenomeno, šalia magiškojo realizmo vaizdavimo principų („Vasarnamis – kaip kitas pasaulis“; uždraustas kambarys) pasirodo sapnas, „sapno logika“, veikianti ir apsakymo struktūrą. Asmeninis vertinimas – magiškojo realizmo dalis – vykusi, siurrealistinė – nelabai. Abiejose novelėse iš vėžių išmuša vabalų (voro, tarakonų) metaforos. Mėginti eiti tokių ryškių individualybių kaip Franzas Kafka, Antanas Škėma pramintu keliu galima, bet čia neišvengiamai rizikuojama: individualybės įtraukia. Pirmiausia reikėtų subrandinti savo individualumą, tuomet ir su tokiais kūrėjais bus įmanomas konstruktyvus dialogas. Na, o pradedančiai rašytojai sau mesto iššūkio įgyvendinti nelabai pavyko. Antiestetizmo pavidalai apsakyme „Studijų laikų baseinai“ atrodo svetimi autorės kuriamam meniniam pasauliui, dėl to labiausiai nukenčia rinkinio stilistinis vientisumas. Gebėjimas pasakoti gelbsti fabulą, bet ji pati pasirodo gana plokščia, ypač pabaiga. Glumina neigiamas priešingos lyties (apsakyme – merginos) vaizdavimas, kurio išvengta novelėje „Prieš didelį veidrodį“. Tiesa, tai susiję su bendresne tikros-apsimestinės žmogaus laikysenos opozicija, bet tuomet kiek per atviras atrodo moralizavimas. Visgi apsakyme išlieka patrauklus pamėgtu kontrasto principu kuriamas dviejų draugų – Tomo ir Pauliaus – tandemas.

Saugioje, ramioje terpėje, dargi pridaigintoje visokių gamtiškų gaivalų, pernelyg ilgai neužsibūsi. Ir iš uždaro jaukaus ankstyvųjų patirčių pasaulio, randančio gana darnių sąskambių su magiškojo realizmo pasakojimo-vaizdavimo būdais, I. Toleikytei, žinoma, teks, o gal ir norėsis, pamažu išeiti. Greičiausiai tai sąlygos naujų vidinių įtampų atsiradimą, su kuriomis dorotis prireiks ir kitų „priemonių“. Pirmiausia turbūt labiau dialogiško santykio su literatūrinėmis įtakomis, imponuojančiais autoriais. Bendrąja prasme norėtųsi išvysti individualų braižą, kurio dar stokojama (ar prisibijoma). Kita vertus, Gabrielis Garcia Marquezas yra sakęs, jog visa jo kūryba – bandymas suvokti, kas jam ir jį supančiam pasauliui nutiko per pirmuosius aštuonerius jo gyvenimo metus. Vaikystės patirtys yra *išvedančios* ir *sugrąžinančios*, tai patikima naujų ieškojimų atrama. Kadangi pačios autorės kūrybos pradžioje tai gana gerai suvokta, lieka šia atrama tinkamai pasinaudoti.

Ieva Toleikytė, *Garstyčių namas*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

***

Likimas – puikus *šuleris*. Tarsi netyčia parodo žmogui savo kortas, bet, kai lošimo pabaigoje jas atverčia, ant stalo guli visai ne tos...

Tad: tupėk, kur gyvenimas tave patupdė, stovėk, kur pastatė, dirbk, ką liepė, ir visa, ko reikės, ateis pamažu, bet savaime, o tie, kurių reikės, – patys.

Sakinys iš jauno žmogaus atminties išsitryneys.

***

Trys žingsniai į poeziją.

1. Aistringas noras kažką pasakyti.
2. Mokymasis aistringai klausytis, ką šneka kalba.
3. Ramus ar nelabai, tačiau sklidinas pagarbos ir meilės abiejų pašnekesys.

Ir perspėjimas: žirgu žemę arsi – ant kuino mūšin josi.

cave canem

Eiti, kur veda gyvenimas

Rašytojas, Kauno meno kūrėjų asociacijos vadovas Petras PALILIONIS švenčia 70-metį. Prieš metus atsistatydinęs iš Lietuvos rašytojų sąjungos Kauno skyriaus pirmininko, kuriuo dirbo nuo 1989-ųjų, pasitraukęs iš dešimt metų lygiagrečiai eitų Lietuvos autorių teisių gynėjų asociacijos-agentūros (menininkai geriau žino santrumpą LATGA-A) Kauno skyriaus direktoriaus pareigų, pašnekovas nustebino – per pokalbį nė karto lyg ir nežymiai, bet taip, kad lankytojas pastebėtų, nežvilgtelėjo į laikrodį...

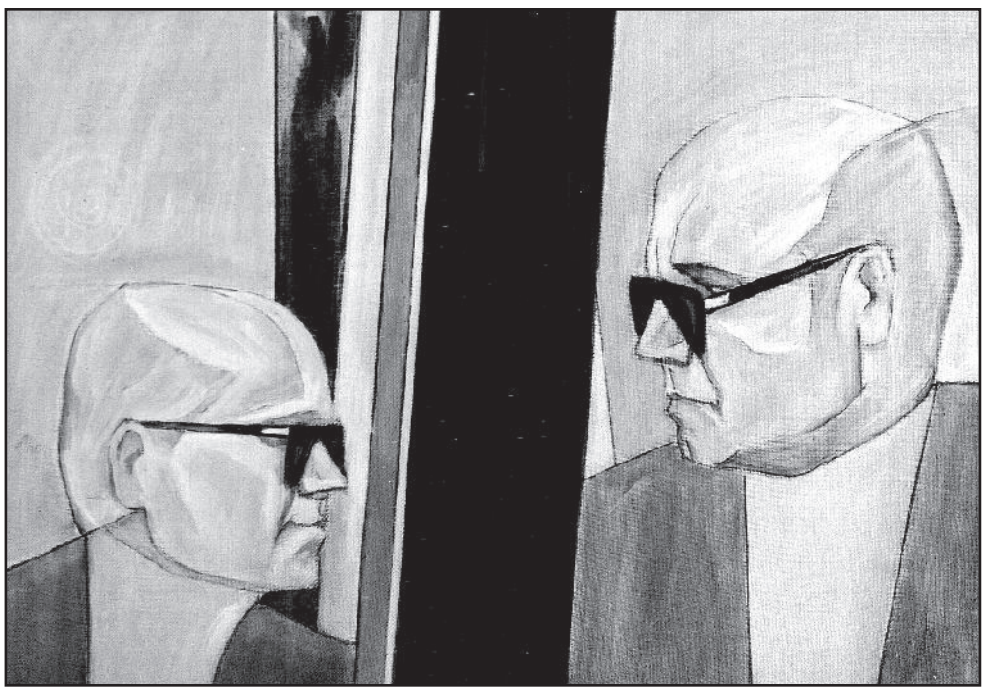

Petras Palilionis. ***Adolio KRIŠTOPAIČIO piešinys***

– Esate prasitaręs, kad laiką išskirtinai gerbiate. Iš pagarbos kalendoriui per savo gimtadienius būnate tradiciškai nesurandamas? Apie ką susimąstote rugsėjo šeštąją?

– Norėčiau perfrazuoti klasiką: „Palaimintas būki žmogaus nešventime nei savo gimimo, nei savo mirties“. Jubiliejus – gyvenimo sankaupų putos. Be abejo, gražu rudeniškai krintantys lapai, šampano purslai, užjaučiamos draugų šypsenos, bet man artimesnis Justino Marcinkevičiaus požiūris, kad tokios datos panašios į stichinę nelaimę. O kasmetinė gimimo diena – proga nesureikšminti ir nesusireikšminti. Verčiau apytikriai pacituosiu garbiojo Algimanto Baltakio sveikinimą: „Gal nebe taip, gal nebe tiek, bet noris vis tiek“...

– Mūsų gyvenimas – kaip blakstienų mirktelėjimas, tačiau kiekvienam žmogui tas krustelėjimas neįtikėtinai svarbus. Kokias sąskaitas, jeigu būtų galima, pateiktumėte dvidešimtajam amžiui?

– Tikrai, žmogaus gyvenimas, tautos gyvenimas yra tik amžinybės, akcentuokime šį žodį, blakstienų mirktelėjimas. Kai pagalvoji, palygini su milijardais Žemės, žmonijos metų, milijonais gyvybių... Džiaugiuosi, kad persiritau į trečiąjį tūkstantmetį, aštuonioliktojo ir devynioliktojo šimtmečių mano genealoginiai protėviai tokio amžiaus nesulaukdavo. XX a. gimiau, alkau, šalau, mokiausi, dirbau, susitikau daugybę šviesių žmonių, pavyko pasiekti vieną kitą tikslą. Dieve, kaip jaunystėje norėjau išleisti pirmąją knygą... Naktimis ją sapnuodavau. Namuose, deja, buvo tik motinos maldaknygė ir Gabrielės Petkevičaitės-Bitės ūkininkavimo pradžiamoksliai, kuriuos motina, bijodama tremties, gal ir ne be reikalo sudegino. Ne paslaptis, rašytojai buvo nepriimtina nei tautininkų, nei bolševikų valdžia. Tiktai dabar, atkūrus nepriklausomybę, jos „Karo metų dienoraščiai“ išleisti be kupiūrų. Skaityti išmokė sesuo Irena, ilgai nesupratau, ieškodavau, kai niekas nematydavo, kur knygose slapstosi jos prakalbinti žmonės, gyvuliai, paukščiai... Pirmąją korespondenciją į Joniškėlio laikraštį parašiau dar paauglys. Anksti pradėjau svajoti apie savo biblioteką. Trečiasis noras – baigti aukštąjį mokslą ir priartėti, – taip tuomet atrodė, – prie didžiųjų žmonijos išminties aruodų. Jei ne varganas gyvenimas, mielai būčiau baigęs kelis aukštuosius mokslus. Todėl džiaugiuosi, kad mano ambicijas sėkmingai realizavo intelektualioji dukra Milda, įgijusi du universitetinius išsilavinimus Lietuvoje, o trečiąjį – Vakaruose.

– Kaip matome, norai išsipildė, po pirmosios („Atolas“,1972) knygos išleidote dar keturiolika, baigėte Panevėžio hidromelioracijos technikumą, studijavote teisę Vilniaus universitete, turite didelę biblioteką. Bet kelias tikslo link buvo vingiuotas?

– Nepatogu girtis. Gal viskas dėl mane suvedžiojusios prigimtinės, vitališkos jėgos? Pernai Pušaloto bažnyčios šventoriui kartu su Kauno televizijos direktoriumi Petru Garniu padovanojome skulptoriaus Vytauto Ulevičiaus paminklą „Metraštininkas“, įamžinusį Pušaloto kunigus-kultūros veikėjus: Antaną Juršką, Petrą Rimkevičių, Joną Jaskevičių, Adolfą Sabaliauską-Žalią Rūtą. Po iškilmingo paminklo pašventinimo vyskupas Jonas Kauneckas, beje, irgi to paties technikumo auklėtinis, pasidomėjo, kam man, humanitarui, buvo reikalingos hidrotechnikos studijos. Nesusivaldžiau: o kam jums, ekscelencija? Nebuvo iš ko gyventi, atsakė vyskupas už mus abu... Manyčiau, reikia eiti ten, kur veda gyvenimas. Nuo vaikystės taip ir darau. Viename išbuožintos būsimojo sesers vyro trobos gale kavalieriai paneles šokdino, kitame, bibliotekoje, aš iki išnaktų tarp knygų tūnodavau. Tenai pirmą kartą į mano rankas pakliuvo teisinė lektūra, mįslingųjų kodeksų vertimai. Panevėžio technikumas, aukštosios matematikos, hidraulikos pradmenys buvo didelė abstraktaus mąstymo paskata, nors visą laiką gyvenu ir labai žemišką gyvenimą. O teisė?.. Baigęs technikumą neturėjau didelio pasirinkimo, galiojo įvairūs apribojimai, be to, mano senelis Juozas buvo savotiškas advokatas, oficialus kaimo įgaliotinis, dailia rašysena pasirašinėjęs Pabuojų išskirstymo į viensėdijas, žemės pasidalijimo ir kitus oficialius dokumentus. Jau niekada nesužinosiu jo raštingumo paslapties... Paveldėjau ne tik nepatogiai ilgą pavardę, kuri ant XIX a. prosenelių antkapių visur rašoma lietuviškai, bet ir kai kuriuos genus. Kokius dar? Be darbo negaliu gyventi, iš karto susergu ligomis, kurių pavadinimų nežino daktarai. Kita kalba, kad tapęs pensininku profesionalu neturiu galimybių realizuoti savo kūrybos ir gauti pelnytą, nors menkutį atlygį. Nežinau, kodėl valstybė baudžia autorius, persekioja už dažno viso gyvenimo darbus, užkrauna nemažus atskaitymus, skatina natūrinius mainus ar pasibjaurėtiną „vokelių“ praktiką, o pati vėliau veidmainiškai aimanuoja dėl aižėjančių savo pamatų.

– Vandenų specialistas, teisininkas ir... žurnalistas? Spalvingas derinys...

– Nuo penkiolikos metų buvau „Panevėžio tiesos“, – mano jaunystės, skurdo ir romantikos miesto laikraščio, – neetatinis korespondentas. Apsigyvenęs Kaune rašinėjau „Kauno tiesai“, „Vakarinėms naujienoms“, „Komunizmo vėliavai“. Kartą Laisvės alėjoje mane, turėjusį neblogai apmokamą hidrotechniko darbą, sustabdė Lietuvos radijo ir televizijos komiteto Kauno redakcijos vyriausiasis redaktorius Vladas Stankevičius ir galingu bosu pakvietė pas jį dirbti. Sutikau, ilgam įklimpau, nors dvidešimt penkerių jau buvau pusėtinai įtakingas žmogėnas, perspektyvus Valstybinio vandens ūkio komiteto inžinierius-inspektorius, galėjau daryti ne kartą siūlytą profesinę karjerą Vilniuje.

– Matome jus energingą, veržlų, neretai kibiai reiklų ir daug nuveikiantį kultūrai, regis, kur jau čia iki lyrikos... Praverkite kūrybinės virtuvinės duris: kada ir kaip gimsta eilėraštis?

– Nesitikėkite iš prasto virėjo gero patiekalo... Eilėraštis, pajuokaukim, nelyginant mano katinas Petras Murkūnas, pats ateina, pasišaukia, tol neduoda ramybės, kol nepasiekia savo... Rašant lyriką, kad išreikštum, ką jauti, mąstai, ką stengiesi pasakyti, pasirenki, atrodytų, pačius būtiniausius žodžius. Vėliau, gerokai atvėsęs, pajunti, jog kažkas ne taip, vėl susikaupus prasideda alinanti, sunkiai nusakoma eilėraščio savikūros būsena, savotiška žodžių narkomanija. Tada geriau nevairuoti automobilio, nespręsti praktiškų dalykų, nestebinti pašalinių. Eilėraštis kaip vaikas: namie, tarp savųjų, gali būti visoks. Tačiau neduokdie tokį išleisti į viešumą... Tai, žinoma, siekiamybė, ne visada paklūstanti net didžiausiems talentams. Aš už savistabą. Sovietmečiu knygas sužalodavo vidiniai ir valstybinai cenzoriai, retas nemokėjome Ezopo kalbos ar ja nesinaudojome. Nemanyčiau, kad dabar galime paleisti visas vadžias. Ar vieną gražią dieną neužtrokšime nuo „pūvančio žmogaus“? Prievartos? Sekso? *Popso*? Mažai tautai itin pražūtingo svetimybių kulto, kiaurą parą plūstančio iš sualtorintų komercinių televizijų ekranų? Ar ne per greitai užmiršome toliaregišką Juozo Grušo perspėjimą, jog menas be etikos – ne daugiau kaip graži *blevyzga*? Grįždamas prie klausimo, galiu pasakyti, jog literatūra – ne vienintelė mano aistra. Pastaraisiais metais pavyko aplankyti keletą pasaulinių dailės muziejų, parymoti prie šimtmečių išbandytų vertybių. Kiek juose istorijos? Ir kiek to meto žmogaus? Grožio? Aistrų? Bjaurasties? Grynoji, išpažintinė lyrika – pavojingos atodangos. Kodėl ir prieš ką šiuo metu atsilapoti, prieš ką kaip Jobas turėtum atverti sielos žaizdas? Arba, kaip kokia Marina Abramovič, publikos akyse mėsinėti savo kūną? Dėl ko tokia estetika? Niekad nesutiksiu, jog dėl gyvenimo ant ugnikalnio.

– Išleidote eilėraščių knygų („Atolas“, 1972; „Akistatos“,1977;, „Vasara už debesų“, 1981, „Su baime ir viltim“, 1986), mažųjų ir draminių poemų („Mažosios poemos“, 1979; „Vėjuota saulė“, 1983; „Motinos epas“, 1991; „Baltoji obelis“, 2008), reiškiatės kaip eseistas („Išlikę savimi“, 1997), monografinių etiudų autorius („Svajojęs gražų gyvenimą. Apmatai Juozo Grušo portretui“, 2001), parašėte keletą knygų valkams... Išvardijau anaiptol ne viską. Kuris žanras jums mieliausias, artimiausias?

– Mano poemos „Vėjuota saulė“ herojus Adomas Mickevičius prisipažino niekada vienos tėvynės nemylėjęs. Aš irgi niekada vieno žanro nemylėjau. Nesu grynakraujis lyrikas, man artimesnis didesnius klodus išjudinantis epinis pradas. Regis, rašau nesudėtingus eilėraščius, tačiau neseniai per literatūros vakaronę Lietuvos ambasadoje Vienoje simpatinga šviesuolė staiga paklausė, kodėl mano posmai tarsi kryžiažodžiai. Nepatikėsit, netekau amo. Būdamas toliau nuo Lietuvos, svetur, niekada nepeikiu savo namų, nors knietėjo pasakyti: kai kurie, nebūtinai vien jaunųjų, eilėraščiai – tikra galvosopė. Nekvestionuoju būtinų ieškojimų, džiugių atradimų ir skaudžių praradimų, bet dažnai skaitydamas prisimenu Maironį: „Nei rimo, nei ritmo, nei prozos geros“...

– Esate aktualizavęs, į literatūros kontekstą sugrąžinęs A. Mickevičiaus Kauno periodą, pastatėte žodžio paminklą aušrininkui Andriui Višteliui-Višteliauskui („Visais gyvybės kodeksais“), įdėmiai pasidairėte po Kazio Binkio gyvenimą ir kūrybą („Pasikinkęs jauną vėją“), iš užmaršties Lietuvai prikėlėte Suomijos švedų modernizmo klasiką Henrį Parlandą. Naujausia jūsų mažoji poema „Baltoji obelis“ skirta dailininkui Antanui Samuoliui, rašytojui Raimundui Samulevičiui ir tautodailininkei Stasei Samulevičienei. Kaip manote, kurie kultūrininkai, spalvingos asmenybės po šiai dienai nepelnytai užmiršti?

–Pasaulis mini šimtąsias Levo Tolstojaus mirties metines. Labai jaunas miręs poetas Edmundas Steponaitis su literatūros milžinu diskutavo apie moralę, religiją, kultūrą. Kodėl nepaieškojus tų laiškų? O jaunasis Zigmas Gėlė-Gaidamavičius? Kas ir kada parodys dar vieną Janonį, kunigą ir poetą Antaną Janonį? Kokios figūros buvo Pranas Vaičaitis, Jonas Biliūnas! Nespėję išsipildyti, talentingi, nelaimingi. Vienas dabartinių mano rūpesčių – Gabrielė Petkevičaitė-Bitė. Seniau jai skirtą eilėraščių ciklą „Vien likimo nusišypsojimas“ rengiuosi pratęsti kitais darbais.

– Kurie poetai jums padarė įtakos?

– Vienaip ar kitaip – visi skaityti. Savi ir svetimi, prakeikti ir palaiminti. Ne kartą esu sakęs, pasikartosiu, didžiulį įspūdį paliko Kazys Binkis. Kai Lietuvoje dar nebuvo išleistos Henriko Radausko, Jono Aisčio, Kazio Bradūno, Bernardo Brazdžionio knygos, gavęs nakčiai kitai, karštligiškai persirašinėjau jų eilėraščius. Pamėgau Borisą Pasternaką, Osipą Mandelštamą, Mariną Cvetajevą, ankstyvąjį Vladimirą Majakovskį. Su žodynais susigraibau lenkiškai ir vokiškai.

– Ne paslaptis, kad perskaitę prieštaringų vertinimų sulaukusią monografiją „Gyvenęs gražų gyvenimą“ apie J. Grušą, tikimės ne mažiau intriguojančios jūsų knygos apie Bernardą Brazdžionį...

– Galėčiau pasakyti, kas realu. Turime Jono Aisčio, Liudo Dovydėno, Vytauto Tamulaičio, Antano Vaičiulaičio, Liūnės Sutemos, Prano Lemberto premijas, o štai B. Brazdžionio neįamžiname, neaktualizuojame jo kūrybos. Klibinau įvairias duris, Čikagoje kalbinau Amerikos lietuvius. Visi mandagiai šypsojosi, bet supratau: kai nėra vėliavos, nereikalingas ir jos kotas... Liko gimtoji Lietuva, Rašytojų sąjunga, Kauno miesto savivaldybė. Sumanymą inicijavo Kauno meno kūrėjų asociacija, nuostatus parengėme su grupele kauniečių rašytojų. Reikalai pajudėjo. 2012-aisiais bus dešimt metų, kai klasikas mirė. Įsteigti Brazdžionio premiją, skiriamą už aukštos prabos, lietuvybę tausojantį, tėvynės ir žmogaus meilę įtvirtinantį kūrinį – Kauno garbės reikalas. Mano darbas apie B. Brazdžionį, kurį tikiuosi pagaliau baigti, bus ganėtinai šerpetotas, suprantama, išsaugant pagarbą literatūros klasikui, bet nevengiant asmeninių pastebėjimų, dvejonių, svarstymų. Kam dabar įdomi paskui vieno ar kito kūrėjo biografiją paslaugiai šliaužianti knyga?

– Nemanote, kad abejotinai daug rašytojų išstumiama iš knygų lentynų, mokyklų programų?

– Deja, mūsų jau minėti J. Grušas, B. Brazdžionis ir kiti, dar vakar tituluoti klasikais, lieka gyvenimo paraštėse. Dramatiškai sumenkęs dėmesys poezijai, neišperkamos net Just. Marcinkevičiaus, A. Baltakio, Sigito Gedos, Marcelijaus Martinaičio rinktinės... Ką jau kalbėti apie kitus... Rodos, Jackas Londonas įspėjo, kad mirusieji rašytojai be gyvųjų nieko nereiškia. Prisisteigėme sąjungų, draugijų, inspekcijų, institutų... Nejaugi reikės dar vieno – literatūros paveldo? O gal nesėdėkime susidėję rankų? Džiaugiuosi, kad išleisdami Leono Zaleckio rinktinę „Vieno pavasario svečias“ susigrąžinome labai gražiai darbą bei gamtą aprašantį autorių. Atsivėrus pasauliui matome, kaip daugelyje valstybių, kad ir kaimyninėje Lenkijoje, nuo mažų dienų tauta pratinama prie istorijos, kultūros, literatūros. Kaip čia nepaklusi Juozui Miltiniui: pats eik ir kitus vesk.

– Neseniai skaičiau įdomią Juozo Apučio pokalbių ir esė knygą „Maži atsakymai į didelius klausimus“, kuri kelia daug naujų klausimų. Cituoju: „Gal ir naivu, bet dažnai pristoja mintis: meno kūrėjai neturėtų spiestis tikrovės pašaliuose. O gal – „į gatves, futuristai, būgnininkai ir poetai“?.. Ką pasakytumėte apie menininkų galias ir kodėl po Atgimimo euforijos į jų balsą taip neįsiklausoma?

– To siūlyčiau paklausti mūsų valdžios vyrų ir moterų. Gal netyčia, pavargę nuo rietenų, išgirs? Negaliu kalbėti už Lietuvą. Man neramu, kad panaikinta Lietuvos radijo Kauno redakcija. Kad agonizuoja Kauno televizija... Kad nežinia, kiek dar laikysis savaitraštis „Nemunas“... Liūdna – seniausių tradicijų Lietuvos *homo faber* įžūliai bandoma pakeisti postmoderniu *homo ludens*. Ar neprisižaisime? Viskas monopolizuojama, spaudžiama į vieną gniaužtą, tarsi grįžtant į laikus, kai buvo „viena partija ir viena tiesa“. Kas, kada ir kaip sustabdys valstybinio biurokratizmo ir pramoginės kultūros pasiutpolkę? O gal meno žmones, kaip garsiajame amerikiečių filme tuos nuvarytus arklius, ims ir... Ką pasakyčiau apie menininkų gyvenimą Kaune? Gal jis šviesėlesnis nei kitur. Meno kūrėjų asociacijai pavyko rasti bendrą kalbą su miesto valdžia, Poezijos pavasario laureatas gauna solidžią pre-

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

miją, kasmet skiriamos kultūros ir meno premijos, stipendijos kūrėjams, finansuojami įvairūs projektai. Kalbamės, diskutuojame, jeigu būtina – pykstamės.

– *Verslas ir kultūra. Negalėčiau nepaminėti sėkmingai leidžiamos serijos „Lietuvių literatūros lobynas. XX amžius“, kurios naujus tomus visada gera ir jauku paimti į rankas. Kaip sekasi sunkmečiu?*

– Garbė mecenatams Česlovui ir Ramūnui Karbauskiams, kurie finansuoja nepelningą seriją. Išleidome devyniolika tomų, liko vienuolika. Galbūt bus tęsinys, kita serija... Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla labai kruopščiai parengia kiekvieną knygą, visuomeninė redaktorių taryba (Viktorija Daujotytė, Algis Kalėda, Česlovas Karbauskis, Valentinas Sventickas ir aš) po ilgų diskusijų atrenkame, mūsų galva, geriausiai rašytojus charakterizuojančius, išliekamąją vertę turinčius kūrinius. Mecenatai rūpinasi, kad leidiniai pirmiausia pasiektų kaimo bibliotekas, nori, kad žiūrėjimo „malonumų“ pažeisti žmonės patirtų tikrąjį, skaitymo, malonumą. Nepaisant sunkmečio, leidybos nesklandumų – kasmet pasirodo po keturias naujas knygas.

– *Kalbindamas rašytoją, aktyvų kultūros veikėją neketinu sumenkinti Lietuvos radijo ir televizijos Kauno redakcijos kultūros žurnalisto, kurio fondiniai įrašai, televizijos filmų scenarijai turi išliekamąją vertę, retkarčiais perklausomi, peržiūrimi. Kurie darbai jums pačiam svarbiausi?*

– Tie, kuriais pavyko pasakyti, ką norėjau. Ne vienas mano buvęs kolega pritars, jog tuometinė TVR vadovybė, veikiama „direktyvinių organų“, Kauno radijo redakciją pakentė sukandusi dantis. Girdi, nacionalistų lizdas! Vyriausiuoju redaktoriumi tapus liberaliajam Zenonui Lapinskui, bandydavome papasakoti apie nepelnytai nutylėtus, bet daug gero Lietuvai padariusius žmones. Nevaidinu ir nevaidinsiu aukos, ne mane vieną yra apvanoję laikinosios ir amžinosios sostinių ideologiniai perkūnai. Ilgokai teko aiškintis už laidą apie poetą ir vertėją Vaclovą Šiugždinį. Paradoksas, tačiau buvo konfiskuotas įrašas apie reemigrantą Juozą Mikuckį, kuris, vėliau paaiškėjo, yra ištikimai tarnavęs sovietų žvalgybai. Vos pradėjęs dirbti, norėjau prie mikrofono pasikviesti Vincą Mykolaitį-Putiną, išleidusį egzistencinį rinkinį „Langas“. Mano pasiūlymas buvo atmestas. Arba dar visiškas absurdas: vieno ar kito autoriaus (pvz., Leono Narbuto) korespondencijas mielai transliuodavome, bet pabandyk prakišti eterin pačius nekalčiausius jo eilėraščius... Nepaisant trukdžių Lietuvos radijo fonduose turėtų būti saugoma apie dvidešimt mano autorinių įrašų. Nepriklausomybės metais, Kauno televizijai užsakius, parašiau keletą videofilmų scenarijų apie iškilias asmenybes: Juozą Kojelį („Aukoti ir aukotis“), Ričardą Mikutavičių („Žmogaus kelio mąstymas“), B. Brazdžionį, Joną Aistį, kardinolą Vincentą Sladkevičių. Čia man labai pravertė ankstesnė patirtis – prieš gerus tris dešimtmečius Lietuvos kino studijoje su Vyteniu Imbrasu realizuotas scenarijus apie J. Grušą („Laimingasis – tai aš“).

– *Nuo jaunų dienų gyvenate Kaune, atsidėkodamas miestui sumanėte ir išleidote daug leidinių (miesto rašytojų antologiją „Kauno vainikai“, poezijos ir prozos dvitomį „Kauno jaunieji“, poezijos rinkinį „Poetų Kaunas“, DVD „Kauno balsai“ įvaizdinote ir įgarsinote kauniečius Poezijos pavasario laureatus, tebeleidžiate „Poezijos pavasario laureatų biblioteką“. Nenustebčiau, jeigu pakeliui koks nors naujas projektas. Jaučiatės puikiai pritapęs Kaune?*

– Neskirstau žmonių į kauniečius, vilniečius ar panevėžiečius, neskirstau ir pagal rangus, profesijas. Kur gyvenu, ten mano vieta. Ilgai buvęs kitiems, dabar norėčiau būti sau. Geriausiai jaučiuosi su kultūros žmonėmis, kolegomis rašytojais, dailininkais, teatralais, literatūrinių vakaronių dalyviais. Palieku kitiems sukti galvas dėl Kauno įvaizdžio ar statuso. Kadaise Kaunas sėdėjo ant baltojo istorijos žirgo, dabar – Vilnius. Sėkmės jam. Naujieji Kauno priemiesčiai jau vejasi sostinę. Tikiuosi, ateis eilė centrui, pagaliau prisikeliančiam senamiesčiui. Tokio megapolio, kaip su žvaigždynais besivaržantis Los Andželas ar Niujorkas, Lietuvoje nėra ir niekados nebus. Ir kam jo reikia... Varžytuvės tarp miestų, menininkų, projektų, varžytuvės, skatinančios kūrybinės energijos apytaką – sveikintinas, amžinas dalykas. Kuo daugiau, tuo geriau. Juolab įsitvirtinant kapitalizmui.

– *Dėkui už interviu. Iki susitikimo jūsų jubiliejinėje „Kūrybos valandoje.“*

Kalbino Vidmantas KIAUŠAS

Petras PALILIONIS

Skaitant gyvuosius ir mirusiuosius

...skaitant Bernardą Brazdžionį

Juozui Kojeliui

O, Lietuva!..
Kai Tavo skriaudą
ir žemė, ir žmogus sugers,
atlikę dabartį kaip baudą,
kas vėl tave, ne viltį tars?

O, Lietuva!..
...Kas Tavo keliui
paslaugią dešinę paduos?
Apaugo žemėmis smūtkeliai,
išblėso atjauta veiduos.

Nereiks jau karo,
bado, maro,
ne laimės stygius užkamuos,
kai tiek tvirtų –
už jūrų marių,
kai tiek dailių –
geismų namuos...

...skaitant Donaldą Kajoką

Kalnų gėlė.
Kieno vėlė?

...skaitant Joną Strielkūną

Ak, niekad, niekad ten nebebūsiu...
Kam, atmintie, prikėlei
armonikos virkavimą,
būgno dūsavimą,
Strelčiūno beržynėlį?..

Ak, niekad, niekad jau nebeliesiu
žvilgsniu – dailių dailiausios...
Užpustė žiemos,
nuplovė lietūs,
subliuško meilės liaupsės...

Ak, niekad, niekad jau nebegrįšiu
per smilgų žilą šilką,
kur tėvo ir jo brolių gryčios
į liūdną dangų smilksta...

...skaitant Gintarą Patacką

apskritaveidės kaimo dukros
naktim nuo meilės geismo dūsta

gyvybės pilnos kaip telyčios
jos keikia Landsbergį ir lytį

berlynus londonus ir dublinus
vibratorius – jaunikių dublerius

ir savo laisvę ir nelaisvę
karščiausiom ašarom aplaistę

prieš rytą atsiduoda bluostui
pasturgaliai tarytum sostai

krūtinės ugnimi nutvilkančios
dosnesnės negu Romos vilkės

užtektų Romulams ir Remams
ir lietuvaičiams išsivėmusiems

...skaitant Vladą Baltuškevičių

tu manai mus tarp žodžių kas skaito tu manai
mus tarp žodžių įminti ketina
žmonės skaičiai sielos skaičiai nykūs kastratų apsikabinimai gimti gyventi mirti rudeniais smilkti be dūmų be abejonių atletikos be netekčių išdidumo tu manai tai ne mus nusikrato kuprą iš geliančių žodžių dienos palatos naktys palatos knygos palatos ligi genitalijų atviros išsiskyrimų paskutiniam oro gurkšniui pražiodytos o ant virktelėjusių vyrių tarsi po operacijos ant pavojingai kraujuojančių dantenų žiburiuoja po klasikinį putiną binkį dantę pragarai pakaruokliai saulėlydžiai buvę nebuvę grįžę negrįžę dulkėti prakaituoti pražuvėliai meilės fontanais gėlių vidurnakčiais į bedvasį dangų tryškę žodžiai seniai išsieikvoję vezuvijai mudu bedarbiai jų rikšos

...skaitant Vincą Mykolaitį-Putiną

Po beržyną kvatojas gegutė.
Prausias saulė jaunam debesy.
Dieve mano, kaip gera čia būti,
Negalvojant – tik svečias esi.

Neišvengiamai artinas laikas
Be gegutės, beržyno, lietaus...
Nykią tamsą priverkęs kaip vaikas
Dieve mano, kaip aš pripratau

Prie gyvenimo būdo ir blūdo,
Prie mirtingos mirtingų dalies.
Ir šnabždu savo skirčiai kaip budeliui:
Dar suspėsi, palauk, dar neliesk...

...skaitant Algimantą Mikutą

Aš – vienišius, tu – vienišė...
Jau gyvenimus prakišę,
susitikom lyg netyčia
po Bivainių pušimi.

Nuo mėnulio slėpė šakos,
nuo akių – uodų atakos.
Regis, atvedė pats takas
vėlyvųjų riešutų.

Paprastas žemaičių miškas
apglėbė kaip San Franciskas,
atiduodamas mums viską,
kas jame, tačiau – ne jo.

Dievaži, mes buvom godūs –
Siaubėm jį lyg šventą sodą,
nusiaubė, kaip Raštai rodo,
Adomėlis su Ieva...

Kimšom tiek, kiek visko lindo...
Bet auksinį laimės indą
Nužiūrėjo Tadas Blinda...

———————————————

Atiduokim sakmei duoklę.

———————————————

Ten, kur supos pakaruokliai,
sako, supas du vaiduokliai,
vienas kito geisdami.

...skaitant Algimantą Baltakį

„Alfa, Justas, aš – eisim...“
„Justas, Alfa, aš – nekalbėsim...“
„Aš, Alfa, Justas...“
Vargšelė Lietuva...
Visur karteliniai susitarimai.

...skaitant Kazį Binkį

Kas dieną vis liūdniau kalbu tau,
Beveik netekdamas vilties:
Įleisk pavasarį į butą...
Ne dėl savęs. Dėl jo paties.

Jis pavėlavo. Jam dar šalta.
Jam gaila paukščių ir žiedų.
Jisai išpirks dar savo kaltę.
Tik nebeaitrink jo žaizdų.

Įleisk pavasarį į širdį,
Kai jo pats pirmas spindulys
Nedrąsiai lūpomis suskirdusiom
Per tavo langa stiklą slys.

...skaitant NN

Na, kas čia blogo, –
susitikom.
Na, kas čia tokio, –
apsirikom.
Na, kas čia keisto, –
išsiskyrėm
į vėją
pyktį prunkšdami...

Jau dulkės
pėdsakus nuklojo.
Tas dulkes
lietūs nurupšnojo.
Tuos lietus
želmenys išpilstė
kitų žmonių
kitiems vaikams.

...skaitant Robertą Keturakį

Auksu spindėjo kviečių jūra.
Grūdai, atrodė,
ims ir iš džiaugsmo iššoks
iš juos išauginusių varpų krūtinių...

„Dar ne laikas“ –
švelnus vasaros vėjelis
sustabdydavo nenuoramas.

Prieš didžiąją, prieš javapjūtės šventę
ūmai prakiuro pavyduolis dangus – –

Keturias paras
debesų drumzlės glebėsčiavosi
su laukų drumzlėmis.
Išsigandę grūdų kūneliai,
aklinai užsidarę paišinose varpose,
krūpčiojo nuo kiekvieno
lietaus šuoro.

Vėstančiam kosminiam katilui pagiringai
garuojant,
skaisti kaip jaunamartė,
vieną rytą iš kažkur paržiburiavo saulė.

Lyg milžiniški Kolorado vabalai
javuose suraudonavo kombainai.

Ir pražydo pragydo kaimietiškais žodžiais
Atostogaujanti miestietiška širdis.

...skaitinėjant Neparašytus eilėraščius

Kasdien ruduo
rūstėja ir gilėja.
Tragedijos danguj –
Avarijos keliuos –
Gličiais kraujais
prakvipus Pribuvėja
keiksmais lyg žaizdą
burną užklijuos.

Vaikų nebegimdysi.
Tik eilėraščius.
Jie nesišaudys –
Jie nesikars –
Gal nemeluos –
Nebetaškys vaikysčių
iš balėjų –
O kai ateis eilė jų,
jie nežinioj,
vieni,
nusigaluos...

Nerimo algoritmai

Viskas gerai, gražiausioji markize...

Donata MITAITĖ

Mūsų kritikai jau ne kartą yra sakę, kad šiandieninė lietuvių poezija įdomesnė nei proza. Panašiai kalba ir rusai, o kai kas iš jų netgi teigia, jog rusų poezija dabar išgyvena savo briliantinį amžių. Nesiimu spręsti, ar tai tiesa, tačiau bent kol kas didžiulių poezijos knygų tiražų, kurie daugiau pasako apie visuomenės būklę nei apie eilėraščių kokybę, laikas yra praėjęs. Kaip tą gerą poeziją reflektuoja literatūros kritika?

Šiame straipsnyje bandau šiek tiek riboti gana platų temos lauką, todėl nesiruošiu kalbėti nei apie literatūrologų parašytas vykusias ar prastas monografijas, nei apie jų straipsnius akademinėje spaudoje (žurnaluose „Literatūra“, „Lituanistica“ „Colloquia“ ir pan.). Kalbėsiu tik apie tai, kas akivaizdu skaitant literatūrinę, kultūrinę periodiką. Būtų galima išvardyti daug kolegų pavardžių, recenzijų bei straipsnių ir pasakyti, kaip gražiai žmonės dirba, kaip puikiai gyvename: mūsų poezija gera, prilygstanti ryškiausiems Europos ar pasaulio pavyzdžiams, rašymas apie ją – irgi toks pat! Tačiau mano įkyrus vidinis monologas, kurį čia bandau paversti vieša kalba, yra burbantis. Kad mažiau ką nors įžeisčiau, pirmiausia prisipažįstu, kad tas burbėjimas kyla iš savistabos, o tik po to sustiprinamas įspūdžių skaitant kolegų rašinius.

Kas galėtų parašyti poleminį / probleminį straipsnį apie šiandieninę poezijos situaciją?

„Parašyčiau, bet visai nėra laiko“, – pasakė Jūratė Sprindytė, be abejo, turėdama galvoje prozą, tačiau turbūt keletas žmonių taip pasakytų ir apie poeziją. „Parašyčiau, bet rašau taip lėtai, kad kol baigsiu, padėtis bus penkis kartus pasikeitusi“, – toks būtų mano pačios atsakymas, be abejo, iš karto diskvalifikuojantis mane kaip kritikę. Dar pora įmanomų ar numanomų atsakymo variantų, neskaitant irgi numanomo „atsiknisk“: „Parašyčiau, jei man gerai užmokėtų“; „Parašyčiau, bet ne poleminį, o akademiškai ramų, nes neturiu polemisto dvasios ir nieko nenoriu užgauti.“

Straipsnių apie poeziją iš tiesų esama. Žurnalas „Metai“ jų išspausdina ne taip jau mažai, tačiau dažniausiai tai rašomų monografijų, disertacijų fragmentai arba pranešimų kokiose konferencijose tekstai. O aš ilgiuosi straipsnio tokio kritiko, kuris suinteresuotai sektų šiandieninį poezijos gyvenimą ir būtent apie jo situaciją ir problemas kalbėtų. Man norėtųsi gyvo, aktualaus, netgi kam nors į atlapus kimbančio straipsnio, koks, tarkim, buvo Vytauto Kubiliaus „Ar reikalingas eilėraščiui poetiškumas“, atsiradęs, kiek man pasisekė sužinoti, ne redakcijai užsakius, bet paties kritiko iniciatyva. Jame V. Kubilius rašo apie situaciją, įsigalėjusią septintajame dešimtmetyje, tačiau jo žodžiai visai neblogai tinka ir šiandienai: „Kiekvienas eiliuotojas, vos pradedantis ar jau nusiklykęs, galėjo išdidžiai tituluotis poeto vardu ir rimtai skelbti savo reikšmę žmonijai ar bent tautos istorijai, nesibijodamas pašaipos (net parodija pasidarė pas mus liaupsinantis žanras kaip Liudviko XVI dvare). Ir niekas jau nebedrįso priminti paprastos tiesos, kad ‘yra žmonių, rašančių eilėraščius, kuriuos spausdina, deda visur į antologijas, bet *jie nėra poetai’*, kaip šaukia vienas įtūžęs Selindžerio herojus. Mes tik pamaldžiai kartojome: tegul žydi visos gėlės – net ir tos, kurios niekada nežydi ar jau seniai peržydėjo, net ir tos, kurios neturi jokio poezijos kvapo...“ (Vytautas Kubilius, *Problemos ir situacijos*, Vilnius: *Vaga*, 1990, p. 134). Manau, V. Kubiliaus sakinį, stiliaus ekspresiją vis dar atpažįstame, net jei jo veikalų seniai neskaitėme. O kiek šiandieninių poezijos kritikų turi savitą, nesumedėjusį, ne pilkai jokį (na, gerai – ne pseudoliteratūrologinį) stilių? Nebent Viktorija Daujotytė, bet ji greičiau literatūrologė, kasdienėje kritikoje pastaraisiais metais ji reiškiasi nedaug. Turbūt atpažinčiau ir Valentiną Sventicką: recenzavau dvi pastarąsias jo knygas, įsiskaičiau. Ko gero, dar ir Valdemarą Kukulą – iš lėtos, kartais beveik nuobodį varančios kalbos, plačių lietuvių ir nelietuvių literatūrų kontekstų ir, ko aš jam beveik juodai pavydžiu, profesionalaus dėmesio poeto amatui, ypač kai eilėraštyje „suchaltūrinama“...

V. Kubilius nebijodavo straipsnyje surašyti kandžias pastabas, o skliausteliuose – vardus ir pavardes tų, kuriems jos taikomos. Dabar taip elgiasi nebent ką tik minėtas V. Kukulas, rašydamas apžvalgas „Nemune“. Beje, kadaise panašūs buvo Aido Marčėno tekstai „Literatūroje ir mene“. Galbūt taip atsitinka ir todėl, kad būti kritiškam vienai kurio nors autoriaus publikacijai periodikoje yra ne taip skausminga nei visai knygai ar tuo labiau visai kūrybai. Nors, manau, tiek V. Kukului, tiek A. Marčėnui kritinio patoso užtektų bet kuriuo atveju, bet jie abu turi ką veikti ir be (ar greta) straipsnių apie poeziją rašymo.

Kritiško vertinimo tradicija šiuo metu pas mus visiškai redukuota. Aišku, idealu būtų „kalbėti tiesą, niekam nesuteikiant skausmo“ (cituoju Federico Fellini taip, kaip jo mintis užfiksuota V. Sventicko recenzijų rinkinyje). Bet reakciją į kritiką, patį kritiškumo pojūtį labai sąlygoja bendroji kultūrinė atmosfera. Kai norma – recenzijos ar straipsniai, parašyti mandagiai komentuojant arba pagrįstai ar nelabai pagrįstai giriant, kritiška recenzija gali pasirodyti baisus netaktas: „Kiti giria niekuo neišsiskiriantį A, o šitas staiga sutaršė visai neblogą B... Gal kritikas nesveikas?..“ Castoras su Polluxu, aišku, buvo nepraustaburniai, kartais pažeidžiantys elementarias etikos normas (tokia, tarkim, jų mini recenzija apie pomirtinę Jurgos Ivanauskaitės knygą). Bet vis dėlto jų rašiniuose akivaizdžios karnavališkumo žymės, ir esant adekvatesnei kritikos situacijai šitas karnavalas veikiausiai būtų traktuojamas ramiau: na, pradūrė kokį nepagrįstai išpūstą balioną, na, kartą kitą nusišnekėjo, kam nepasitaiko, bet juk esama ir kitokių nuomonių... Turbūt pusiausvyrą atkurtų kelių kritikų subjektyvūs (teigiami, neigiami ar tiesiog atskleidžiantys skirtingus recenzuojamo kūrinio aspektus) vertinimai. 1982 m. „Pergalėje“ išspausdintas Aleksandro Krasnovo ir Sauliaus Žuko straipsnis „Kritikų subjektyvumas, kritikos objektyvumas“, kuriame būtent apie taip formuojamą objektyvesnį kūrinio atvaizdą ir kalbama. Tačiau kur šiandien tos kelios recenzijos apie vieną knygą ir keli jos vertinimai?..

Šios dienos kontekste kritiškesnis požiūris atrodo vos ne akibrokštas. Nežinau, ar labai gerai, kai kritikai turi savo autorius: tai bent jau nevienprasmiška. Aišku, nuolat apie kurį nors poetą rašantis kritikas vis geriau jį pažįsta. Bet taip įsitvirtina ir vertinimo stereotipai. Ką nauja, tarkim, aš galėčiau parašyti apie hipotetinę naujų Tomo Venclovos eilėraščių knygą? Nebent pavarijuočiau, ką jau seniai esu sugalvojusi. Jei kas toje hipotetinėje knygoje man labai nepatiktų, greičiausiai nutylėčiau, geriausiu atveju – parašyčiau kokią aptakią frazę: per keletą bendravimo su poetu metų yra susiklostę tarpusavio santykiai, kurie tarsi neleidžia pulti į kovą. Manau, tai toli gražu ne tik mano problema. Vieną tokį gana tipišką „savų“ ir „nesavų“ autorių aspektą atskleidė neseniai išleistos knygos „Ūkas. Knygų balsai, aidai ir atgarsiai“ (Vilnius: *Naujasis židinys-Aidai*, 2010) recenzijos apie Renatos Šerelytės ir Lauros Sintijos Černiauskaitės prozos knygas. Pirmoji autorė man asmeniškai šiek tiek labiau patinka nei antroji, bet ne asmeniškumai šiuo atveju svarbūs. Kai apie L. S. Černiauskaitę rašo Laimantas Jonušys, aišku: jis senas ir tvirtas šios autorės prozos gerbėjas, recenzija bus labai pozityvi, nes jam viskas jos kūryboje yra „įspūdinga“. Tai bene dominuojantis recenzijoje apibūdinimas, kurį norėčiau išgirsti iš ko nors kito, o ne iš visada šią rašytoją giriančio L. Jonušio lūpų. Apie Gabrielės Gailiūtės preferencijas ir simpatijas bent aš visiškai nieko nežinau ir jos žvilgsnis į R. Šerelytės romaną man pasirodė netikėtas, įdomus, nors ir kritiškas. Panašiai netikėtai G. Gailiūtė įvertino Paulinos Pukytės „Netikrą zuikį“. Jei apie knygą būtų rašiusi, tarkim, prisiekusi autorės gerbėja Solveiga Daugirdaitė, ilgų atsakomųjų pasipiktinimo rašinių, kokių sulaukė G. Gailiūtė, aišku, nebūtų. Banalus teiginys, jog bet kuris kritikas gali suklysti, tačiau norėtųsi, kad su juo diskutuotų koks kitas literatūrinės bendruomenės narys, nepatenkintas išspausdintu rašiniu, o ne pats pasipiktinęs autorius. Tada kalba būtų dalykiškesnė, nevirstanti atviru įžeistų ambicijų demonstravimu, bandymu kritikui įrodyti, kad jis – „pats kvailas“. O kai vieną knygą tame pačiame leidinyje vertina prisiekęs rašytojo gerbėjas, o kitą – nešališkas ar bent jau niekada viešai savo simpatijų ar antipatijų recenzuojamiems autoriams neišsakęs kritikas, vertinimo laivas gerokai pasvyra. Jis atsitiestų, jei kritikų balsų būtų daugiau...

Čia pažvelgiu į bendresnę, ir kitus žanrus atspindinčią situaciją. Kalbant apie poeziją, esama šio to specifiškesnio. Vis pabrėžiame, kokia gera lietuvių poezija, tačiau beveik nekalbame apie tai, kad kone visa ji darosi „universitetinė“ (gal reikėtų ir kitokio apibūdinimo, žyminčio ribotą auditoriją). Giedrė Kazlauskaitė kartą „Bernardinuose“ prisipažino: „Retai apžvelginėju poezijos knygas. Dėl primityvios priežasties – tų apžvalgų niekas neskaito, nes daugumai žmonių įdomi vien beletristika.“ Bet jei įdomi tik beletristika, tada vienodai beprasmiška rašyti ir apie poeziją, ir apie prozą, tačiau pastaroji vis dėlto apžvelgiama. Įvairiausiuose knygų rinkimuose geros prozos knygų būna, poezijos – niekada. Kad ir kaip skeptiškai žiūrėtum į tokius rinkimus, vis dėlto siekiant bent šiek tiek plėsti poezijos skaitytojų lauką gal būtų galima kaip atskirą nominaciją siūlyti ir kelias geros poezijos knygas: jei ne jos, bent poetų pavardės peržengtų Vilniaus, Kauno, gal dar Šiaulių ir Klaipėdos universitetų filologijos fakultetų ribas?

Taip pat permanentiškai, kaip ir diskusijos apie kritikos padėtį, vis atgyja ir pastangos aktyvinti jos veiklą. Štai „Literatūra ir menas“ šiais metais paskelbė recenzijos konkursą. Atrodo, recenzijų padaugėjo, man net susidarė įspūdis, kad jos smarkiai pailgėjo, bet kandžiai sakyčiau – dažniausiai plepalų sąskaita. Labai prasmingas būtų trumpos recenzijos konkursas, nes kritikui ne mažiau kaip poetui svarbu pajusti žodžio svorį ir vertę. Nesu tikra, bet kadangi daugumos tų recenzijų autorių pavardės man nežinomos, tikėtina, kad jie – labai jauni žmonės, taigi dar turi laiko augti, nors dabar neprofesionalumas bado akis: „(...) aš ėmiau nerimauti, kad man pačiai reikės ieškoti geriausiųjų autorės eilėraščių“, – rašydama apie Dianą Šarakauskaitę, prisipažįsta kritikė, o man lieka neaišku, kas, jos nuomone, tuos geriausius rinkinio eilėraščius jai turėjo būti sužymėjęs... Dar viena citata jau iš kito autoriaus recenzijos apie Antano Šimkaus poezijos rinkinį: „Įdomu ir štai kas – švelnus kalbėjimas („katinėlių pėdutėm“, „vėjo rogutėm“), be grubumo, atgrasumo, pilnas susitaikymo ir taikaus susikalbėjimo. Vyriškoj poezijoj paprastai ašaros neleidžiamos, o ir visas kitas minkštimas privalo tapti veikiau moteriškos savo pusės atskleidimu.“ Jei minėtų citatų autoriai iš tiesų dar tik debiutuoja kaip kritikai, gal patyrę laikraščio redaktoriai vis dėlto turėtų išbraukti bent jau akivaizdžias nesąmones, net jeigu jie ir yra šventai įsitikinę, kad redakcija – ne vaikų darželis ir ne pradžios mokykla?.. Pradedantieji dažniau demonstruoja naujų metodologijų išmanymą (universitetai to išmoko), tai leidžia *pagaminti* neutralų, pagal kokios nors metodologijos taisykles knygą komentuojantį tekstą. Manau, kad kritika, kitaip nei pretenduojanti būti mokslu literatūrologija, yra subjektyvesnė ir asmeniškesnė. Susipažįstant su naujausiomis metodologijomis formuojasi šiuolaikiškas kalbėjimo apie literatūrą būdas, ir tai gerai, tačiau, kad recenzija ar straipsnis įgautų tikrąjį gylį, ne mažiau esmingos tos, kaip sako L. Ginzburg, „apmokėtos sąskaitos“, kitaip sakant, gyvenimo patirtis, dažniausiai – skaudžioji.

Nemanau, kad premijos už recenzijas ar didesnis honoraras galėtų „sukurti“ kritiką. Galbūt tai palengvintų rašančiųjų apie literatūrą gyvenimą, padidintų jų skaičių. Tai irgi gerai. Turbūt mano samprata yra romantiškai idealistinė, tačiau manau, kad kritikas – ne tik profesija, bet ir pašaukimas. Jo sudedamosios dalys – estetinė nuovoka ir sugebėjimas rašyti apie literatūrą, tikras domėjimasis ja (skaitymas kritikui – ne darbas arba ne tik darbas, už kurį mokamas honoraras, bet gyvenimo būdas), erudicija (toks pat natūralus domėjimasis kultūros gyvenimu apskritai), temperamentas ir charakteris (kritikas turėtų nebijoti suklysti, veltis į diskusijas ir būti užginčytas, nebijoti užkabinti autoritetą, kalbėti asmeniškai ir suinteresuotai). Kritiku gimstama – tokie buvo V. Kubilius, o, kalbant apie prozą, Albertas Zalatorius. Dauguma mūsų – gerų žmonių, puikių literatūrologų ar autoritetingų aukštųjų mokyklų dėstytojų – kritikos baruose esame geresni ar prastesni, bet amatininkai, kurie apsikrauna naujausios poezijos knygomis tik tada, kai artėja koks naujų knygų aptarimas ar redakcija užsako parašyti recenziją. Gal tai tokia knygos epochos pabaigos grimasa – net kritikai skaito ne iš vidinio poreikio, o tik tada ir tik tai, kada ir ko būtinai reikia darbui?..

Turbūt dar nuo studijų laikų (dabar netikrinu metų), kai „Pergalėje“ buvo išspausdinti V. Kubiliaus dienoraščio fragmentai, įsiminiau jo frazę: „Skaitau ir skaitau, akys baigia išblukti...“ Toliau buvo kažkoks, tiksliai nepamenu, savigraužiškas prijungiamasis sakinys apie tai, ko kritikas vis tiek nesugeba, nespėja suprasti ar sužinoti. Bijau, kad mūsų bėgimas per įvairiausius interneto portalus ar televizijos kanalus labai nedaug teturi bendra su tokiu skaitymu. Ir tai viena esminių priežasčių, kodėl mūsų kritika beveik nesulaikomai provincialėja. Labai retai knyga ar net kokia poezijos tendencija pamatoma platesniame (Europos ar pasaulio) literatūros kontekste. Tiesą sakant, dažnai į ją žiūrima visai be jokio konteksto. Tarsi vis geriau ir daugiau kalbų mokame, bet – kas skaito tą užsienio poeziją?!. Nebent Marijus Šidlauskas (turiu galvoje kad ir naujausią pavyzdį, jo recenzijas „Ūke“), tačiau jis kritikos tekstus rašo taip retai, kad bendrųjų tendencijų nekeičia.

Galbūt Lietuva iš tiesų per maža ir jos literatūrai nereikia lygintis su platesnio pasaulio pavyzdžiais? Galbūt jei kritikas apie ką nors nelabai gerai parašys, tas kas nors paskui su juo nesisveikins ar, dar blogiau, sėdėdamas kokioje nors ekspertų komisijoje būtent dėl to sukirs jo projektą? Gal būti tikru kritiku tiesiog kainuoja per daug laiko ir nervų? Tuomet ir toliau bus kaip toje dainoje: „Viskas gerai, gražiausioji markize, viskas puiku, viskas gerai...“ Mūsų poezija ir kritika – geriausios bent jau Europoje.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

„Naujoji Romuva“ 2010 / 3

Alfas PAKĖNAS

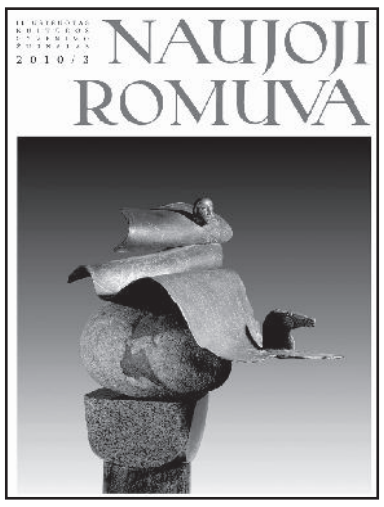

Naujausieji šio populiaraus žurnalo numeriai tradiciškai buvo pristatomi Vaižganto muziejuje, tačiau romuviečiams norėjosi parodyti ir kitas Kauno kultūros erdves. Jų susitikimai su kauniečiais jau vyko Juozo Grušo ir Salomėjos Nėries memorialiniuose muziejuose. Šį kartą naujausias kultūros gyvenimo žurnalo numeris pristatytas Žaliakalnyje įsikūrusiame Balio ir Vandos Sruogų muziejuje. Simboliška, kad žurnalo sutiktuvėse kartu su vyr. redaktoriumi Andriumi Konickiu dalyvavo čia, Žaliakalnyje, gimę ir augę mūsų kultūros žmonės – prof. Juozas Algimantas Kriščiūnas ir rašytoja Gintarė Adomaitytė. Kartu vyko ir Gintarės naujausios esė knygos „Vandenės užrašai“ sutiktuvės.

Pažvelkime į rudeninės „Naujosios Romuvos“ turinį. Jo aruoduose gausu eseistikos, publicistikos, filosofijos ir poezijos grūdų. Gera sauja auksinių minčių pažerta tituliniame žurnalo puslapyje – tradiciniame „filosofijos uždurėlyje“. Tai Henriko Ibseno pasvarstymai apie gyvenimą, meilę ir moters paslaptį. Apie šį kūrėją ir jo pjesę „Heda Gabler“, „vieną labiausiai jaudinančių, nepavaldžių laikui ir lig šiol iki galo neperprastų pasaulinės dramaturgijos kūrinių“ žurnale pasakoja Tatjana Baltušnikienė (iš rusų kalbos išvertė Andrius Konickis). Autorė primena, kad H. Ibsenas, parašęs pjeses „Lėlių namai“, „Šmėklos“, „Laukinė antis“, „Moteris iš jūros“, savo talento galia gimtąją Norvegiją pavertė literatūriniu pasaulio centru.

Šis „Naujosios Romuvos“ numeris prasideda įdomia diskusija „Gerai, kad jie dar rašo...“ Susirinkę rašytojai ir kritikai Valdemaras Kukulas, Algimantas Bučys, Regimantas Tamošaitis, Vytautas Martinkus, Alfredas Guščius, Vytautas Rubavičius (juos subūrė rašytojas Vytautas Girdzijauskas) aptarinėjo mūsų senjorų rašytojų – Romualdo Granausko, Jono Mikelinsko, Vytauto Bubnio, Romualdo Lankausko ir daugelio kitų – kūrybą. Spausdinama dalis tą vakarą nuskambėjusių minčių. Pasak V. Martinkaus, „visiškai nesvarbu, kokio amžiaus yra kūrinių autoriai: ar vos keliolikos metų, ar perkopę daug tų kryželių... Kiekviena knyga yra individuali, todėl reikia išmokti to, ką šiandien turbūt sunku mums daryti – džiaugtis kiekvieno autoriaus individualybe.“

Žurnalistas Kazimieras Pūras rašinyje „Dvasios aristokratas“ pasakoja apie Latvijoje kunigavusį monsinjorą Kazimierą Jasėną, Juozo Tumo-Vaižganto bendraamžį, kuris Mintaujoje sielovados darbą dirbo keturiasdešimt dvejus metus. Jis visada buvo atsigręžęs į Lietuvą: bendradarbiavo „Židinyje“, „Akademike“, „Naujojoje Romuvoje“, „Vaire“. Parašė didžiulį kultūros veikalą – trijų tomų „Visuotinę meno istoriją“, prie kurios, anot autoriaus, monsinjoras su pavydėtinu užsidegimu triūsė du dešimtmečius.

Žurnalo puslapiuose prisimenamas vasarą staigiai ir netikėtai Amžinybėn iškeliavęs dailėtyrininkas Algis Uždavinys. Spausdinamos jo jaunystės ir paskutiniųjų metų nuotraukos. „Deja, tokio mūsų bičiulio jau nebesutiksime ir su juo nebepabendrausime. Džiugu, kad mums liko aibė įdomių ir gilių jo knygų, jo straipsnių. Liko. Beje, ir nepublikuotų darbų“, – rašo A. Konickis. Žurnale baigiama spausdinti A. Uždavinio filosofinės studijos „Proto sutemos ir postmodernizmo kultas“ antroji dalis.

Skaitytojas ras ir daugiau įdomių, ne vienkartiniam peržvelgimui skirtų medžiagų: Virginijos Palauskienės rašinį apie poetę Kotryną Grigaitytę, J. A. Krištopaičio straipsnius „Meno kūrinys ir knyga“ bei „Aktorius politiniame vodevilyje“, Ramintos Gamziukaitės pasakojimą apie du novelistus – Ferdinandą von Saarą ir Teodorą Stormą (nagrinėjamas atsižadėjimo motyvas jų kūryboje), Antano Andrijausko studiją apie indų meninės kultūros raidą. Dalia Matulaitė, kurios skulptūros darbų fotonuotraukos puošia „Naujosios Romuvos“ viršelius, dalijasi įspūdžiais iš spalvingo ir kontrastingo Pekino, o poetas Ričardas Šileika tarsi mokykliniame rašinėlyje „Prieš geležėles lankstausi jau dvidešimt metų“ žaismingai pasakoja apie savo hobį – prieš daugelį metų pradėtas rinkti ir kaupti geležėles. Jis prisipažįsta: „Aš priklausau geležėlėms... Geležėlės. Žmogaus produktas, uoliai, intensyviai ir aklai niokotas, dildytas, trupintas, verstas niekais, dulkėmis.“ Ričardas jas renka. Ir laimingas, tarsi geležėlę radęs.

Žurnale spausdinami V. Kukulo, Juliaus Kelero, portugalų poeto Nuno Guimaraes, Rasos Kutkaitės ir Dovilės Kuzminskaitės eilėraščiai bei itin įdomus Justinos Dailydytės esė „Jurgio Kunčino bohema“.

Pačios gražiausios publikacijos, kurios ilgam įstrigs ne vieno skaitytojo širdyje, – Viktorijos Daujotytės esė „Apie poeziją“ (minimas poeto Aido Marčėno penkiasdešimtmetis) ir Vlado Žuko rašinys apie dailininką Algimantą Švėgždą.

Kad suspindėtų

Atkelta iš 2 p.

Spektaklio choreografo Gintaro Visockio ir Justinos Vitkutės duetas.

L. Adomaičio muzika palieka puikų įspūdį. Jos įvairovė (klasikos motyvai ir džiazas, *hiphopas, funk'as, broken beat'as*) nė kiek netrukdo, nes, net ir kisdama spektaklio metu, siekdama vis naujai atspindėti skirtingų personažų charakterius, išlaiko bendrą stiliaus vardiklį. Galų gale muzika neperkrauta temų įvairove, nes dažniau linkusi kūrybingai varijuoti ir keisti pagrindines temas. „Pagrindinis herojus – svajingas vaikinas, jam šokant skamba klasikinė smuiko melodija. Tėvą atskleidžia solidus violončelės skambesys, Motiną – rami, švelni fleita. Kurtizanėms – jų daug, jos agresyvesnės, daug kur šoka masinėse scenose – parinkau trankesnį *hiphopo* ir *funk'o* ritmą. Kurtizanę, kurią įsimyli pagrindinis herojus, iliustruoja elektrinė džiazinė gitara. Šią partiją atliko garsus gitaristas Aleksandras Dunis, lyrines smuiko partijas įgrojau aš pats“, – teigė kompozitorius ir atlikėjas.

„L. Adomaičio muzikoje viskas pasirodė lyg ir labai girdėta, tačiau šiaip ji neblogo lygio, valdoma ritmo. Galėčiau išskirti labiausiai įsiminusią antrojo veiksmo pradžios sceną, kurios muzikinis audinys „sulipdytas“ iš įvairių techninių garsų ir ritmų. Mano nuomone, autorius itin gražiai panaudojo instrumentus“, – spektaklio muziką vertino E. Žakienė.

Kauno muzikinio teatro siekis įsileisti į sceną daugiau šokio spektaklių – labai sveikintinas. Dar labiau pagirtinas noras keistis ir turėti įvairaus žanro kūrinių. Todėl vertėtų palinkėti, kad drąsūs bandymai dar ryžtingiau veržtųsi iš įprastų teatro rėmų, pratintų žiūrovą prie naujų ir netikėtų vaizdų scenoje.

Spektaklio išvakarėse kalbamės su pagrindinio vaidmens atlikėju N. Juška:

– Atrodo, labai sunkiai ir intensyviai dirbate. Repeticijų salėje choreografija atrodo daug sudėtingesnė nei scenoje.

– Scenoje viskas ir turi atrodyti labai lengva ir paprasta. Daug kas mano, kad baletas – visai nesudėtingas, kad mes pašokame į orą beveik vėjo papūsti.

Dirbti kol kas labai sunku, nes dar net choreografijos piešinio nežinau. Viską tik pradėjau mokytis.

– Tačiau vos sumanytas pagrindinis spektaklio vaidmuo jau buvo skirtas jums?

– Taip, spektaklis kurtas galvojant apie mano dalyvavimą. Tačiau viską pakeitė gastrolės, kurių negalėjau atsisakyti. Kadangi išvažiavau, premjerą teko sušokti

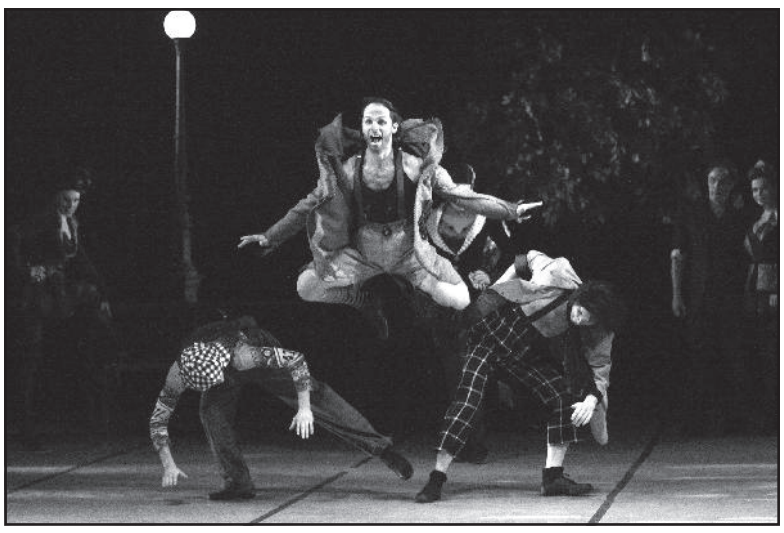

„Girtuoklių“ šokio ekspresija.

patiems kauniečiams.

– Kokia jums pasirodė spektaklio choreografija?

– Yra daug sudėtingų vietų. Gatvės šokiai, kurių spektaklyje nemažai, man naujiena. Tenka mokytis visiškai kitokių judesių, nei įprasta balete. Tačiau tai ir yra varomoji jėga. Esu itin patenkintas šiuo spektakliu. „Dulkių spindesyje“ sujungti labai skirtingi šokio stiliai, kurie suteikia jam dinamikos. O aš galiu peržengti klasikinius rėmus, nors šiaip mano į nepažįstamą miestą atvykusio inteligento vaidmuo remiasi man įprastu stiliumi.

– Esame įpratę, kad jums priskiriamas romantinio herojaus amplua. Ar nenuobodu gauti vėl panašų vaidmenį, nors spektaklis šiek tiek kitoks?

– Taip, beveik visada atlieku lyrinių herojų vaidmenis. Šis man primena „Graiko Zorbos“ personažus. Vėl šokame meilės istoriją, tačiau tokia yra klasika. Meilės tema neatsibosta, nes choreografijos subtilumai jas atskleidžia vis naujai. Šiame spektaklyje istorija gana įprasta, tačiau stilistika – visiškai kitokia. Manau, yra daug žmonių, kuriems patinka sentimentalios istorijos su nelaiminga pabaiga.

– Atrodo, šį sykį jums labai pasisekė dėl partnerės?

– Ji tikrai puiki. Labai patinka kartu dirbti. Jau seniai renginiuose ir projektuose matydavau kolegas, šokančius su tokiomis partnerėmis, ir jiems pavydėdavau. Ji drąsi, scenoje nieko nebijo, eksperimentuoja. Su ja lengva atlikti net ir rizikingiausius judesius.

– Prie spektaklio privalumų galime pridėti ir muziką?

– Muzika tikrai nuostabi, tačiau dabar, besimokydamas, jos beveik negirdžiu. Visas grožis atsivers vėliau, kai susidėlios judesiai. Tada muzika dar labai daug padiktuos.

– Kokiame jūsų vaidmenų kontekste yra šis kaunietiškas spektaklis? Kiti vaidmenys jau žinomi ir įprasti?

– Balete daug dirbti tenka ir prie jau žinomų spektaklių. Judesius būtina atlikti, todėl turi neprarasti fizinės formos. Šia prasme mūsų darbas labai artimas sportininkams. Reikia kasdien šlifuoti judesius, kad jie visada, kaip mes sakome, „būtų kišenėje“.

Todėl dabar gal jau ir per daug visokių darbų susidėję. Po operacijų grįžau į vieną spektaklį Vilniuje, o tada išvykau gastrolių Rusijon. Dabar – ši premjera ir dar laukia kelionė į Kijevą. Sunku gyventi tarp Vilniaus ir Kauno. Didelis ir fizinis, ir psichologinis krūvis. Prie visų spektaklių prisideda jau porą mėnesių veikianti mano baleto mokykla. Tačiau pedagoginis darbas man artimas ir nėra sunkus ar nepažįstamas. Net neabejoju, kad tai bus mano ateitis pasibaigus karjerai scenoje, nes šokiui aš pašvenčiau visą savo gyvenimą.

Kauno valstybinio muzikinio teatro archyvo nuotraukos

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Imbiero vakarai '10
IV respublikiniai prozos skaitymai Jurgio Kunčino atminimui
Alytaus Jurgio Kunčino viešojoje bibliotekoje

Lapkričio 26 d., penktadienį

16 val. festivalio atidarymas. Skaitymai. I dalis.

19 val. literatūriniai naktipiečiai užeigoje „Užėjau pas draugą“: Mariaus Jonučio darbų parodos „Žmogaus teisės“ pristatymas, naktinių skaitymų programa, garsų fabrikėlio „Коньfarmistai“ paišdykavimai ir kiti malonūs mažmožiai).

Lapkričio 27 d., šeštadienį

12 val. prisimename išėjusiuosius. „Ar čia myli mane kas?“ – draugystės su Jurgiu Kunčinu pradžią prisiminus. Kūrinių vertimų į užsienio kalbas pristatymas. Juozas Aputis – pirmasis „Imbiero vakarų“ laureatas (kūrybos fragmentus skaito Onutė Gudaitytė, Leokadija Sušinskaitė). Antanui Škėmai – 100 metų. Alytaus Šv. Benedikto gimnazijos sambūrio „Spindulys“ literatūrinė kompozicija.

15 val. Jaroslavo Melniko, „Imbiero vakarų '08“ laureato, autorinė valanda.

16.30 val. Skaitymai. II dalis.

18 val. muzikos valanda. Evelina Sašenko atlieka Editos Piaf dainas.

19 val. iškilmingas laureatų apdovanojimas.

Informacija tel. 8 (612) 55253.

Arturs BERZINŠ. Iš ciklo „Untitled“. 2009 m.

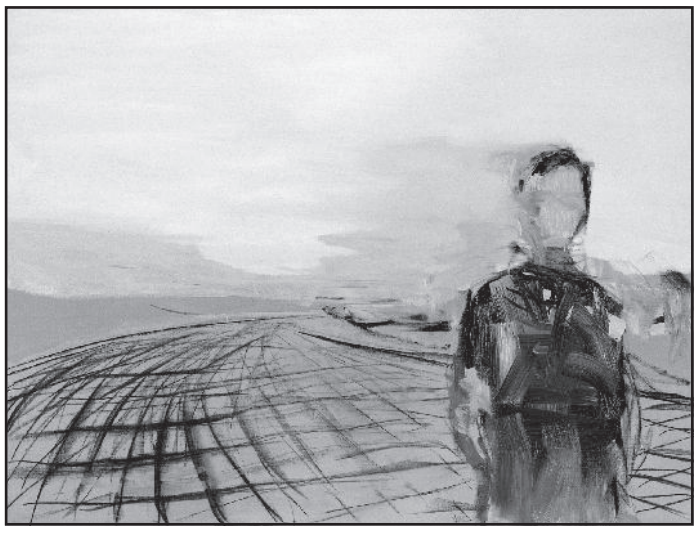

Daiga KRŪZE. „42“. 2009 m.

Latvių menininkų paroda

Andrius JAKUČIŪNAS

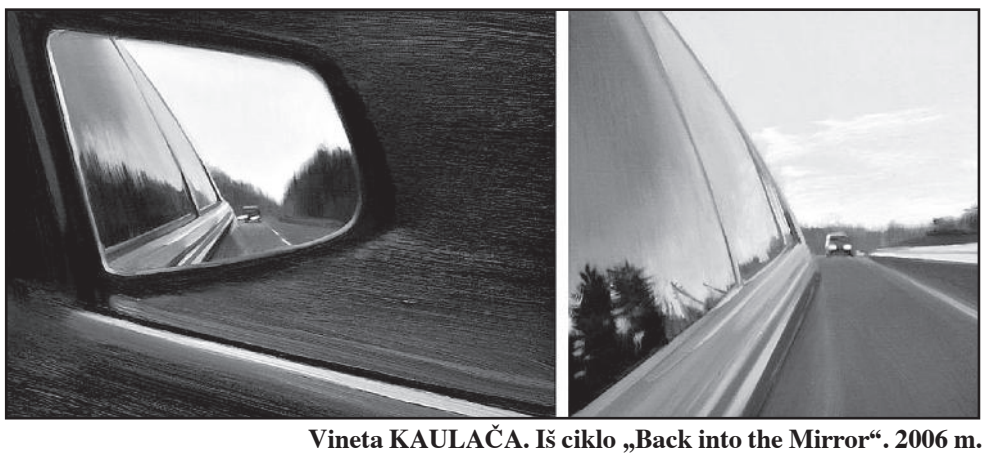

Vineta KAULAČA. Iš ciklo „Back into the Mirror“. 2006 m.

Lapkričiui įpusėjus, sostinės meno institucijos lyg susitarusios prisiminė artimiausius kaimynus: antai ŠMC lapkričio 19 d. atidaryta paroda „Durys atsidaro?“, pristatanti šiuolaikinį baltarusių meną. Tuo metu nedidelėje Senamiesčio menininkų galerijoje-dirbtuvėje Totorių gatvėje nuo lapkričio 16 d. veikia jaunųjų Latvijos menininkų tapybos paroda – apie ją šiek tiek norėtųsi pakalbėti. Tiesa, kai kurie pristatomų menininkų tik braškėdami sutelpa į formalią „jaunųjų“ kategoriją, tačiau turint galvoje, kokia simbolinė riba skiria „jaunąjį“ nuo „brandaus“, galima manyti, jog žodis „jaunasis“ šiuo atveju nusako ne tik amžių, bet ir tam tikrą rengėjų požiūrį į brandą. Šitaip žvelgiant „jaunaisiais“ gali būti pavadinti tiek 1971 m. gimę Arturs Berzinšas bei Vineta Kaulača, tiek Eva Vevere (g. 1981), Daiga Krūze (g. 1980) ir Elena Griščenko (g. 1980). Visi šie menininkai – ne naujokai, jie surengę parodų ne tik Latvijoje, bet ir už jos sienų, apdovanoti prizais, savo šalyje gana neblogai žinomi.

Turbūt reikėtų pabrėžti, kad tai nėra kokia nors išsami Latvijos jaunosios kartos tapytojų apžvalga, iš jos negalėtume susidaryti vaizdo, kas vyksta kaimyninės šalies meno padangėje, – vargu ar tai būtų įmanoma nedidelėje galerijoje. Ši paroda kameriškesnė, bet siūlanti įdomią pažintį su jaunaisiais menininkais, atskleidžianti kaimyninėje šalyje kuriančių dailininkų raiškos bruožus, kūrybines tendencijas ar ambicijas. Besidomintiesiems lietuviškuoju tapybos kontekstu ši paroda bus įdomi dėl nežymių, tačiau juntamų skirtumų. Visgi ji labiau intriguoja įvairove, galų gale tai puiki galimybė sugriauti įsivaizdavimą, kad egzistuoja kas nors „tipiškai latviška“ – pristatomieji menininkai gan akivaizdžiai skiriasi pasirinktais stiliais, net pasaulėžiūra ir kūrinių problematika.

Vienas įdomiausių menininkų – A. Berzinšas. Pasitelkęs humorą, jis savo paveikslus tapo lyg vadovautųsi totalitarizmo šūkiu: „Menas priklauso liaudžiai.“ Darbai mažo formato, atlikti pigiomis medžiagomis, beveik nenaudojant dažų. Atrodo, šitaip siekiama sukurti įspūdį, kad jie atlikti pigiai – dailininkas tikriausiai neturtingas. (Vadinamasis „pigumas“ dar labiau pabrėžiamas paveikslus paženklinus geometriškai tiesiomis linijomis, – tarsi nuo darbų būtų ką tik nuplėšos lipnios juostos, – arba jie kruopščiai subadomi mažomis skylutėmis, pažymimi įspaudais ir t. t.) Ši konceptualizmo įtaka atskleidžia menininko pasaulėžiūrą, socialines nuostatas, nors pavadinti tai „socialiai angažuotu menu“ neapsiverčia liežuvis. Socialinis darbų aspektas svarbus, bet visgi (turbūt?) neesminis, juo labiau kad kurdamas mažo formato, miniatiūrinėmis stigmomis paženklintus paveikslus menininkas deklaruoja siekiąs ir kitų tikslų: anot jo, didelio formato darbas įtraukia ir neleidžia matyti visumos. Tuo metu mažas paveikslas iš pradžių žiūrovui atrodo tolimas, nepažinus. Vis dėlto smalsumas priverčia prieiti arčiau ir galbūt patirti artimesnį kontaktą su paveikslu. Taigi menininkas su žiūrovu žaidžia savotišką žaidimą, sukuria pretekstą atsirasti smalsumui, tačiau pateikia jam suklastotus duomenis – t. y. iliuziją, kad dailininkas yra vargšas, ir šitaip priverčia žiūrovą padaryti iš esmės neteisingas, bet socialiniu požiūriu – teisingas išvadas.

A. Berzinšas mėgsta piešimą. Atrodo, pasirinktus gamtos motyvus (miškas, laukas ir krūmas) jis eskizuoja. Dailininkas vertina neužbaigtumą, užuominą, perteikiamą viena tikslia ir išraiškinga linija. Darbai monochrominiai, pilko, rusvo kolorito, atlikti autorine technika, naikinančia ribas tarp piešinio ir tapybos. Galima suabejoti, ar tai drobėje nutapytas piešinys, ar nupiešta tapyba.

Savaip įspūdinga V. Kaulačos tapyba. Latvijos dailės akademiją baigusi, užsienyje studijavusi menininkė nuo 1996 m. aktyviai dalyvauja parodose Latvijoje ir užsienyje (Čekija, Didžioji Britanija, Airija, Estija, JAV, Italija, Olandija, Lietuva, Suomija, Vokietija ir t. t.). Jos tapybiniai ieškojimai glaudžiai susieti su kitomis medijomis – fotografija, kinu, instaliacija – kurioms taip pat svarbu kiekvienam laiko fragmentui suteikti formą. Galerijoje esantys darbai labiausiai susiję su fotografija, turbūt galima būtų sakyti, kad Vineta tapo fotografijas ar net fotografijose užfiksuotą laiką – jis yra apskritai autorę dominanti tema. Tapydama menininkė naudojasi proga naikinti konkretaus objekto medžiagiškumą ir jį suteikti laikui, kuriame tas objektas tarpsta. Laikas ir erdvė patys savaime nėra matomi, dažnai jie įsikūnija tam tikrose akimirkose ar įvykiuose, kai į juos žvelgi iš atstumo. Fotografiją pasitelkusi kaip savo tapybos darbų atramos tašką, menininkė aktualizuoja giminystę tarp trūkčiojančio, į akimirkas dalijamo ir ištęsto laiko, kurio skirtingą trukmę lemia pasirinkta medija. Tos pačios akimirkos žybtelėjimas fotografijoje ir sugauto vaizdo fiksavimas drobėje giminiškai susieja laiko greitį ir lėtumą.

Kai kuriems savo darbams V. Kaulača taiko tradicinį 10 x 15 fotografijų formatą, tuo pabrėždama ginčą tarp pačios žmogaus atminties ir atsiminimui pasirenkamų vaizdų. Parodoje rodomi tik mažo formato menininkės paveikslai, kuriuose fiksuojami vaizdai iš važiuojančios mašinos.

Sunkiau suvokti, kuo išskirtinė D. Krūzės tapyba. Menininkė renkasi labai paprastus, atpažįstamus peizažo motyvus – jūros ar ežero krantą, medį, keliu skriejantį automobilį, žmonių siluetus, kuriuos perteikiant svarbiu akcentu tampa potėpiai ir spalvinis paveikslų skambesys. Ramus, lėtas ir kiek meditatyvus požiūris į paveikslų pasaulį kuria įspūdį, kad autorė neabejinga kuriai nors „Rytų dvasingumo“ mokyklai. (Kaip vėliau paaiškėjo, nuojauta neapvylė – kitą rytą po parodos atidarymo Daiga su kolega E. Vevere buvo sutiktos skubančios medituoti.) Gaivūs, platūs potėpiai, spalvų dėmės, eskiziniai brūkštelėjimai anglimi sufleruoja, kad paveikslai nutapyti labai lengvai, vos vienu įkvėpiu. Nors A. P. Virbickaitė savo apžvalgoje šį stilių apibūdino kaip „atsargųjį ekspresionizmą“ – daugiau ar mažiau kompromisinį kelią, populiarų ir tarp jaunų Lietuvos tapytojų, – norisi manyti, kad 2004-aisiais „metų debiuto“ titulu Latvijoje įvertinta menininkė šitaip siekia paveikslus ne subalansuoti pagal paklausą, bet atskleisti savo „rytietiškąją“ poziciją pasaulio atžvilgiu, o tam lengvos, ekspresyvios linijos lokaliuose spalviniuose plotuose puikiai tinka.

Dar sunkiau kalbėti apie E. Veverę. Visų pirma todėl, kad tai menininkė, kurios kūrinius galėtume priskirti abstrakčios ekspresionistinės tapybos stiliui. Abstraktybė nesiduoda apčiuopiama, ją nelengva pajusti, suvokti. Labai emocionali tapyba kalba išraiškingais potėpiais, sodriomis spalvomis ir abstrakčiais objektais, kartais – tik ženklinėmis užuominomis kurdama paveikslo naratyvą. Menininkė tapo didelius darbus, todėl išsamiau pristatyti jos kūrybą grupinėje parodoje nebuvo galimybių, taigi sunkoka ir ką nors tikra pasakyti apie juos, išskyrus tai, kad stipri emocinė įtampa čia pinama su lyrizmu. Skirtingų emocijų vaizdinė išraiška, jų susidūrimo vieta tampa paveikslo centru, apie kurį skleidžiasi paslaptinga erdvė. Savo darbais autorė teigia, kad tapyba yra intelektinės bei fizinės veiklos ir emocinių impulsų sintezė. Eva tapo paveikslų serijas, nuodugniai studijuoja pasirinktą temą. Šiuo metu menininkė vis dažniau atsideda instaliacijoms.

E. Griščenko Latvijos menininke galėtume vadinti tik su išlygomis – pastaruoju metu ji gyvena ir kuria Vilniuje. Jos stilių galima charakterizuoti kaip ekspresyvų; ekspresija skleidžiasi potėpių šuorais, dideliais spalviniais dariniais. Teigiama, jog menininkei įtakos turėjo XX a. peizažinės tapybos ekspresionizmas. Esą tai nėra akivaizdu, bet poveikis neabejotinas. Abstrakčiuose paveiksluose tapytoja kalba apie tiksliai neįvardijamas savo emocines patirtis ir jausmus. Tai – įvairios įtampos ir nuotaikos, kurios oponuoja vaizdais grindžiamam pasauliui.

X literatūros festivalis „Panevėžio literatūrinė žiema 2010“

Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešojoje bibliotekoje

Gruodžio 3 d., penktadienį

8 val. Festivalio dalyviai išvyksta iš Vilniaus autobusu nuo LRS (Sirvydo g. 6).

9.30-10.40 val. Dalyvių registracija (Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešojoje bibliotekoje, Respublikos g. 14).

10-10.40 val. Bibliotekos kavinėje – ryto kava.

11-18 val. Bibliotekos I a. fojė – knygų mugė.

13-14 val. Bibliotekos I a. fojė, prie pianino – leidyklų pristatymas. Vedėja E. Pažemeckaitė.

11-11.15 val. Festivalio atidarymas. Vedėja E. Pažemeckaitė. Festivalį atidaro bibliotekos direktorė R. Maselytė. Dalyvauja aktorė A. Preidytė, fleitininkas J. Mačys.

11.20-11.40 val. Konferencijų salėje – festivalio laureatų portretų parodos atidarymas (fotografas V. Braziūnas).

11.45-11.50 val. Fotofilmas „Knygos fantomas“ (režisierius V. Benašas).

11.50-12.45 val. Pirmieji poezijos skaitymai. Vedėjai – A. Šlepikas ir Sara Poisson. Dalyvauja: H. Kunčius, V. Rudžianskas, A. A. Jonynas, A. Šimkus, S. Pauliulytė, K. S. Keys, D. Petrošius,T. Marcinkevičiūtė, G. Patackas, A. Balbierius, V. Stankus, A. Veiknys, B. Januševičius, J. Janonė, T. Vakarė, A. Kaziliūnaitė.

13-13.50 val. Pietūs.

14-14.15 val. Rašančių dailininkų prisistatymas.

14.20-15.05 val. Diskusija „Poetas ir proza“. Vedėjai – A. Konickis ir E. Drungytė. Dalyvauja: D. Kalinauskaitė, R. Rastauskas, J. Baranova, G. Radvilavičiūtė, S. Poisson.

15.05-15.15 val. Kavos pertrauka.

15.20-16.30 val. Antrieji poezijos skaitymai. Vedėjai – T. Marcinkevičiūtė ir G. Patackas. Dalyvauja A. Marčėnas, A. Šlepikas, V. Braziūnas, D. Zelčiūtė, S. Poisson, S. Kandratavičius, A. Katinas, A. Kaminskas, S. Moreino (Maskva), M. Asare (Ryga), E. Drungytė.

16.40-18 val. Eseistikos skaitymai. Vedėja D. Kalinauskaitė. Dalyvauja: J. Baranova, G. Radvilavičiūtė, K. Navakas, R. Rastauskas, A. Balbierius, J. Janonė.

18.15-19 val. Vakarienė.

19.15-20.10 val. Konferencijų salėje – literatūrinio spektaklio premjera.

(Apsilankymas Panevėžio dailės galerijoje, kur vyks 18-asis keramikų simpoziumas.)

20.45-21.15 val. Kavinėje „Nendrė vėjyje“ – videofilmo „Klausytojai“ premjera (režisierė L. Galeckaitė).

21.20-22.30 val. Naktiniai poezijos skaitymai. Vedėjas R. Pupelis. Dalyvauja: T. Petrulis, D. Daugintytė, A. Uldukienė ir kt. B. Januševičius ir Fiokla pristato videofilmukus.

22.30-24 val. Laisvas mikrofonas.

Gruodžio 4d., šeštadienį

9.30-10.30 val. Kavinėje „Varinis voras“ – pusryčiai.

9.30-10.30 val. Konferencijų salėje – Panevėžio ir Panevėžio krašto jaunųjų literatų skaitymai. Vedėja B. Valkiūnienė.

10.30-11.30 val. Panevėžio ir Panevėžio krašto poetų ir eseistų skaitymai. Vedėjai – T. Vakarė ir M. Juzokėnas. Dalyvauja: V. Balčikonienė, H. Mazūras, M. Juzukėnas, E. Misevičiūtė, L. Zamarienė, A. Vakarė, V. Balčikonienė ir kt.

11.40-12.40 val. I a. fojė ir kavinėje – rašančių dailininkų darbų vertinimai ir tekstų skaitymai. Vedėjai – D. Molytė-Lukauskienė ir S. Kruopis. Dalyvauja: E. Gaspariūnaitė-Taločkienė, J. Skablauskaitė, S. Moreino, H. Mazūras, R. Pupelis, N. Stunskaitė-Vilkė, Juozas Valiušaitis.

12.50-13.20 val. Pietūs kavinėje „Varinis voras“.

13.30-13.50 val. Konferencijų salėje – multimedijinis projektas „Sidabro dulkės“: poezija, muzika, video, šokis. K. Navako eilės, A. Šarapovo muzika („Pieno lazeriai“), L. Juodkaitės šokis.

14-14.35 val. Skaitome H. Radauską ir H. Radauskui (poetai ir ne tik...). Vedėjas V. Stankus. Dalyvauja: aktorė A. Preidytė, R. Stankevičius, S. Pauliulytė ir kt.

14.40-15.50 val. Tarmiški skaitymai „So sava tarmės siaurok....“. Vedėjai – V. Braziūnas ir R. Katinaitė-Lumpickienė. Dalyvauja: V. Daujotytė, D. Petrošius,G. Bleizgys, A. Uldukienė ir kt.

16-16.20 val. Bibliotekos kavinėje – kavos pertrauka.

16.30-17.10 val. Konferencijų salėje – baigiamasis poezijos ir eseistikos vakaras. Vedėjai – E. Drungytė ir V. Rudžianskas. Premijų ir prizų įteikimas. Panevėžio miesto mero premija – V . Daujotytei, Julijono Lindės-Dobilo premija – R. Stankevičiui, E. Mezginaitės – G. Radvilavičiūtei. Prizai: „Literatūrinės žiemos riterio rožė“ – G. Bleizgiui, „Geriausia Panevėžio poetė“ – Edita Misevičiūtė, „Literatūrinė lapė“, „Literatūrinė skrybėlė“, „Anoniminio eilėraščio konkurso laimėtojas“.

17.30 val. Atsisveikinimas.

18.30 val. Išvykimas.

91-ojo kūrybinio sezono lapkričio mėnesio repertuaras

kauno valstybinis dramos teatras

25 d., ketvirtadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Vladimiro Djačenko „Rudens stiliaus moteris“. Vienos dalies groteskas. Režisierius Sergejus Paciukas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietų kainos – 20, 25 Lt.

26 d., penktadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Biljanos Srbljanovič „Skėriai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieto kaina – 30 Lt.

26 d., penktadienį, 18 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) – „Audronio Liugos produkcija“: Marguerite Duras „Muzika 2“. Meilės istorija. Režisierius Audronis Liuga. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieto kaina – 30 Lt.

26 d., penktadienį, 19 val., 20.30 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Bialystoko lėlių teatro (Lenkija) spektaklis: Vladimiro Nabokovo „Polius“. Vienos dalies drama. Režisierė Ewa Piotrowska. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 32 Lt.

27 d., šeštadienį, 15 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Juhan Smuul „Svečiuose pas pulkininko našlę“. Vienos dalies anekdotas. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 25 Lt.

27 d., šeštadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Bernard Marie Koltes „Sugrįžimas į dykumą“. Dviejų dalių drama. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieto kaina – 25 Lt.

28 d., sekmadienį, 12 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) – Vytauto V. Landsbergio „Ateities miestas“. Spektaklis 6-12 metų vaikams pagal knygą „Gediminas ir 4 seneliai“. Režisierius Arnoldas Jalianiauskas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 15 Lt.

28 d., sekmadienį, 15 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Šolomo Aleichemo „Mendelio milijonai“. Vienos dalies komedija. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 25 Lt.

28 d., sekmadienį, 18 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – Arthur Miller „Visi mano sūnūs“. Dviejų dalių drama. Režisierius Jonas Vaitkus. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieto kaina – 30 Lt.

28 d., sekmadienį, gruodžio 1 d., trečiadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Erico-Emmanuelio Schmitto „Smulkūs vedybiniai nusikaltimai“. Dviejų dalių vedybinis detektyvas. 28 dienos spektaklis skiriamas akcijai „16 pasipriešinimo smurtui prieš moteris dienų“. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieto kainos – 25, 30 Lt.

30 d., antradienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Aušros Marijos Sluckaitės „Antigonė Sibire“. Vienos dalies postdrama pagal Jeano Anouilho „Antigonę“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieto kaina – 25, 50 Lt.

Gruodžio 1 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Timothee de Fombelle „Švyturys“. Monospektaklis. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilieto kaina – 25 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) veikia kasdien 10.30-19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

26 d., penktadienį, Kauno valstybinio dramos teatro Didžiosios scenos fojė – jaunųjų Vilniaus dailės akademijos scenografijos studenčių bei absolvenčių parodos „Scenografija“ atidarymas. Informacija tel. 8 (626) 07211.

Kauno kamerinis teatras

26 d., penktadienį, 18 val. svečiuose teatro laboratorija „Atviras ratas“ su premjera „Antigonė (ne mitas)“. Vienos dalies tragedija (N-14). Tekstų autoriai ir aktoriai: Marija Korenkaitė, Judita Urnikytė, Benita Vasauskaitė, Jonas Šarkus, Tomas Žaibus. Režisierė Ieva Stundžytė. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilietų kainos – 25, 30 Lt.

28 d., sekmadienį, 18 val. M. Walczako „Pirmasis kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietų kainos – 24, 30 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) veikia darbo dienomis 14-18 val., savaitgaliais 11-17 val. Informacija tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietų pasaulis*.

KAUNO mažasis teatras

27 d., šeštadienį, 18 val. svečiuose „Laisvasis teatras“ – Vadimo Levanovo „Sudie, derintojau!“. Monospektaklis. Režisierius Nerijus Gedminas. Spektaklio trukmė – 0.55 val. Bilieto kaina – 11 Lt.

28 d., sekmadienį, 18 val. „Katytė „P“. Pagal Eve Ensler pjesę „Vaginos monologai“ (N-18). Spektaklis skiriamas akcijai „16 pasipriešinimo smurtui prieš moteris dienų“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieto kaina – 40 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) veikia III-V 15-19 val., VI 15-18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

KAUNO APSKRITIES VIEŠOJI BIBLIOTEKA

25 d., ketvirtadienį, 17 val. Kauno apskrities viešosios bibliotekos (Radastų g. 2) salėje – „Skaitytojų klubas“ kviečia į susitikimą su Sigitu Parulskiu. Renginys nemokamas. Daugiau informacijos *www.kvb.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

27 d., šeštadienį, 12 val. „Karalaitės bučinys“. H. K. Anderseno pasakų motyvais. Nuo 5 m. Režisierius A. Stankevičius.

28 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Uma-Uma“. Kaip tarp susivėlusių būti susišukavusiam, tarp nuobodžių – įdomiam ir kaip nuo alkanų apginti geriausią draugą? Nuo 3 m. Režisierius A. Žiurauskas.

Bilietų kainos – 8, 10 Lt. Teatro kasa (Laisvės al. 87A) veikia IV-V 11-17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietų pasaulis*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

25 d., ketvirtadienį, 18 val. Franco Leharo „Grafas Liuksemburgas“. Trijų veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Virginija Idzelytė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietų kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

26 d., penktadienį, 18 val. Johano Štrauso „Vienos kraujas“. Atnaujinimo premjera. Trijų veiksmų operetė. Atnaujinimo režisierius Gediminas Maciulevičius, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Marta Vosyliūtė, choreografas Aleksandras Jankauskas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietų kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

27 d., šeštadienį, 18 val. Iškilmingas dviejų dalių koncertas teatro įkūrimo 70-osioms metinėms. Dalyvauja teatro solistai, choro ir baleto artistai, simfoninis orkestras, svečiai iš kitų Lietuvos teatrų. Bilietų kainos – 20, 30, 40, 65, 75, 80, 150 Lt.

28 d., sekmadienį, 12 val. Tomo Kutavičiaus, Violetos Palčinskaitės „Nykštukas Nosis“. Dviejų dalių opera vaikams. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Virginija Idzelytė, choreografas Andrius Kurienius. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietų kainos – 5, 10, 12, 15, 18, 20, 50 Lt.

28 d., sekmadienį, 18 val. I. Kalmano „Grafaitė Marica“. Trijų veiksmų operetė. Režisierius Alexey Stepaniuk (Rusija), dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Frieder Klein (Austrija), kostiumų dailininkė Kotryna Daujotaitė, choreografas David Avdysh (Rusija). Bilietų kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

Gruodžio 1 d., trečiadienį,18 val. valstybinis dainų ir šokių ansamblis „Lietuva“. Dviejų dalių koncertinė programa. Bilietų kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

Kasa (Laisvės al. 91) veikia 11-14, 14.45-18 val., poilsio diena pirmadienis. Informacija tel. 20 09 33. Bilietus taip pat galima įsigyti internetu *www.muzikinisteatras.lt*.

25 d., ketvirtadienį, 18 val. Juozo Erlicko naujausios programos „Mano programa“ pristatymas. Dalyvaus Daumantas Slipkus (klavišiniai) ir Vytautas Mikeliūnas (smuikas). Bilietų kainos – 20, 30, 40 Lt.

KAUNO VALSTYBINĖ FILHARMONIJA

27 d., šeštadienį, 17 val. simfoninis orkestras „Sinfonia Iuventus“ (Lenkija). Solistė – tarptautinių konkursų laureatė Beata Bilińska (fortepijonas, Lenkija). Dirigentas Marcin Nałęcz-Niesiołowski (Lenkija). Programoje: Frédérico Chopino Koncertas fortepijonui e-moll op. 54, Wolfgango Amadeus Mozarto simfonija C-dur „Jupiteris“ KV 551. Bilietų kainos – 10, 15 Lt.

Gruodžio 1 d., trečiadienį, 18 val. „Dainos, baladės, rapsodijos“. Tarptautinių konkursų laureatas, fortepijono virtuozas Edvinas Minkštimas (JAV). Bilietų kainos – 10, 15 Lt.

Filharmonijos kasa veikia II-VII 14-18 val. Informacija tel. 20 04 78, *www.kaunofilharmonija.lt*. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

25 d., ketvirtadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) vyks rašytojo Stasio Babono kūrybos vakaras. Programoje – knygos „Pakalnučių žydėjimas“ (kompaktinė plokštelė) pristatymas. Skambės klasikinės dainos. Dalyvauja solistės Onutė Matusevičiūtė ir Jūratė Vizbaraitė, Valstybinio operos ir baleto teatro solistas Vladas Bagdonas. Kūrybą skaitys aktoriai Lucija Zorūbaitė, Antanas Siderevičius, vakarą ves rašytojas Petras Venclovas.

30 d., antradienį, 17 val. Pauliaus Širvio 90-mečio minėjimas – teatro „Rebus“ spektaklis „Velnioniškai vienas“ pagal Pauliaus Širvio poeziją. Režisierius Jonas Buziliauskas. Vaidina J. Buziliauskas, Eugenija Gnedova, Rimvydas Kirstukas, Sigutė Gaudušytė. Taip pat dalyvauja poeto žmona Birutė Širvienė, poetas Vladas Vaitkevičius, muziejininkas Alfas Pakėnas.

Gruodžio 1 d., trečiadienį, 17 val. Aldonos Ruseckaitės „Petras Babickas. Archyvai (2010)“ sutiktuvės. Dalyvaus leidinio autorė A. Ruseckaitė, skaitovas, P. Babicko palaikų pargabenimo iš Brazilijos ekspedicijos dalyvis Vilius Kaminskas, P. Babicko giminaičiai. Kanklėmis lietuvių liaudies dainas gros Jurga Senkutė. Taip pat bus rodomas fragmentas iš LTV filmo „Sugrįšiu“ (2006), skirtas P. Babicko – rašytojo, fotografo, keliautojo, radijo diktoriaus, dailininko, žurnalisto – palaikų perlaidojimui iš Rio de Žaneiro į Kauno Petrašiūnų kapines. Leidinį bus galima įsigyti.

Muziejuje šiuo metu veikia parodos:
„Aleksandrui Dambrauskui-Adomui Jakštui – 150“,
„Juozui Kralikauskui – 100“,
„Pauliui Širviui – 90“,
„...širdy nešu praėjusių svajonių aidą“ (Vladui Šlaitui – 90),
„Sugrįžimas“ (dail. Rimantas Radišauskas).
Informacija tel. 20 68 42, el. p.: *maironiomuziejus@yahoo.com*.

26 d., penktadienį, 17.30 val. rašytojo Petro Palilionio jubiliejinė „Kūrybos valanda“. Dalyvaus P. Palilionis, rašytojai Aldona Ruseckaitė, Robertas Keturakis, Viktoras Rudžianskas, aktoriai Lucija Zorūbaitė, Saulius Bagaliūnas, pianistė Šviesė Čepliauskaitė. Įėjimas nemokamas.

KMN KAUNO MENININKŲ NAMAI
V.Putvinskio g. 56 www.kmn.lt

27 d., šeštadienį, 28 d., sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – „Baroko muzika“. Karilionu skambins Julius Vilnonis.

Informacija tel. 22 31 44, *www.kmn.lt*.

25 d., ketvirtadienį, 15 val. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1) – neįgaliųjų klubo „Verslumo dvasia“ renginys, skirtas Pasaulinei neįgaliųjų dienai. Koncertuos Merūnas Vitulskis su draugais. Įėjimas nemokamas. Informacija tel. 32 06 61, *www.tautosnamai.lt*.

KAUNO KULTŪROS CENTRAS TAUTOS NAMAI

25 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – rašytojo Vytauto V. Landsbergio kūrybos vakaras su nauja poezijos knyga „Persikūnijimai“. Vakare dalyvaus knygos autorius V. V. Landsbergis, kompozitorius Raimondas Rašpoliauskas.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

25 d., ketvirtadienį, 13 val. Telšių K. Praniauskaitės viešosios bibliotekos Viešvenų filiale, **16 val.** Telšių K. Praniauskaitės viešosios bibliotekos Luokės filiale – renginiai iš ciklo „Prozos dienos“. Dalyvaus rašytojai Andrius Jakučiūnas, Danielius Mušinskas, aktorius Andrius Bialobžeskis.

26 d., penktadienį, 15 val. Rokiškio savivaldybės J. Keliuočio viešojoje bibliotekoje (Nepriklausomybės a. 16, Rokiškis) – vakaras „Skristi abiem sparnais“. Juozo Keliuočio literatūrinės premijos įteikimas. Žurnalų „Naujoji Romuva“ pristatymas. Dalyvaus filosofas Romualdas Ozolas, Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas, poetas Aidas Marčėnas, „Naujosios Romuvos“ vyriausiasis redaktorius Andrius Konickis, skaitovė Rita Makselytė. Koncertuos kamerinis ansamblis „Regnum musicale“ (vadovė Raimonda Daunienė).

29 d., pirmadienį, 13 val. Dūkšto bibliotekoje (Aušros g. 3, Dūkštas, Ignalinos r.), **15.30 val.** Ignalinos viešojoje bibliotekoje (Atgimimo g. 20 / 1, Ignalina) – renginiai iš ciklo „Prozos dienos“. Literatūrinis spektaklis „Jis ir Ji“ pagal rašytojo Jono Biliūno (1879-1907) ir jo žmonos Julijos Janulaitytės-Biliūnienės (1880-1978) laiškus ir kūrybą. Scenarijaus autorė ir režisierė Birutė Mar. Vaidina B. Mar ir Aleksas Kazanavičius, groja Sigitas Rubis (smuikas).

Gruodžio 1 d., trečiadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – renginys iš ciklo „Prozos dienos“. Susitikimas su rašytoja Violeta Šoblinskaite Aleksa ir jos naujausiomis knygomis: romanu „Skyrybų kambariai“ ir eseistikos rinkiniu „Truputis lauktuvių“. Dalyvaus rašytojai V. Šoblinskaitė Aleksa, Gintarė Adomaitytė, Henrikas Algis Čigriejus, kompozitorė Snieguolė Dikčiūtė.

Gruodžio 2 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – ispanų muzikos vakaras. Dalyvaus Lietuvos muzikos ir teatro akademijos doc. Aušra Stasiūnaitė ir jos dainavimo bei kamerinio dainavimo klasės studentės Romualda Suchocka, Vaida Kavoliūtė ir Ilona Pliavgo, pianistė Nijolė Baranauskaitė. Programoje: Manuel de Falla ir Enrique Granados vokaliniai kūriniai.

Gruodžio 2 d., ketvirtadienį, 17 val. Zarasų r. savivaldybės viešojoje bibliotekoje (Bukonto g. 20 / 1, Zarasai) – renginys iš ciklo „Prozos dienos“. Rašytojos Aldonos Ruseckaitės kūrybos vakaras su nauja knyga „Marios vandens“. Vakare dalyvaus rašytoja A. Ruseckaitė, aktoriai Vilija Grigaitytė, Henrikas Savickis.

Į renginius įėjimas nemokamas. Informacija tel. 8 (5) 2629627, 8 (5) 2617727; el. p: *rasytojuklubas@aiva.lt*.

26 d., penktadienį, 18 val. Kauno pantomimos ir plastikos teatre (M. Daukšos g. 34) – premjera „ab origine“. Pantomimos spektaklis pagal Oskaro Milašiaus kūrybos motyvus. Scenarijaus autorius ir režisierius – Leszek Czarnota (Wroclaw, Lenkija). Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietų kainos – 23, 33 Lt. Teatro kasa veikia 2 val. prieš spektaklį. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*. Informacija tel. 22 05 86.

29 d., pirmadienį, 12 val. Vytauto Didžiojo karo muziejuje (K. Donelaičio g. 64) – konferencija, skirta Žiemos karo pabaigos 70-mečiui paminėti.

28 d., sekmadienį, 13.30 val., po šv. Mišių, Paberžės A. Mackevičiaus klebonijoje – I Advento sekmadienis. Tradiciniai Rainerio Marijos Rilkės skaitymai. Dalyvauja aktorė Olita Dautartaitė ir Šiaulių konservatorijos studentai.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.
Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: ***nemunasredakcija@gmail.com***
Internetinis adresas: *http://www.culture.lt/nemunas*

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500

Rankraščių nerecenzuojame ir negrąžiname.

Vyriausiasis redaktorius
Viktoras Rudžianskas – tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255
Referentė – Aurina Venislovaitė – tel. (8-37) 322244
Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas –
Donaldas Kajokas (KAUKO LAIPTAI) – tel. (8-37) 322251
Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –
Gražina Viktorija Petrošienė (TILTAI) – tel.: (8-37) 322266
Naujienų redaktoriai: Audronė Meškauskaitė – tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983 **Andrius Jakučiūnas –** tel. (8-611) 98945 el. paštas: *jakuciunas@gmail.com*
Apžvalgininkai: literatūra – Valdemaras Kukulas, Erika Drungytė; fotografija – Romualdas Rakauskas; muzika – Eugenija Žakienė; kinas – Gediminas Jankauskas.
Fotografai: Zenonas Baltrušis, Narcizas Freimanas.
Stilistė – Lina Navickaitė – tel. (8-37) 322251
Maketuotojas – Juozas Pužauskas – tel. (8-656) 38529
Buhalterė – Irena Kavaliauskienė – tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Rėmėjai:
KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖ
LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS RĖMIMO FONDAS
SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

„Nemuno“ sąskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 — einamoji sąskaita;
LT 097300010002230312 — biudžetinė sąskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė sąskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt
Prenumerata priimama visuose pašto skyriuose, internetu *www.post.lt* ir *www.prenumerata.lt* arba redakcijoje

Kauniečių ansambliai – vėl tarp geriausiųjų

Nemuniečiai džiaugiasi sėkmingu pasirodymu ir laimėta pirmąja vieta.

Vilniuje, Nacionalinės M. K. Čiurlionio mokyklos šokio teatre, du savaitgalius šurmuliavo tautiniais drabužiais pasipuošęs jaunimas: skambėjo dainos, muzika, scenoje sukosi šokėjai – jau ketvirtą kartą vyko respublikinis liaudiškų šokių ansamblių konkursas **„Kadagys 2010“**, kurį organizavo Lietuvos liaudies kultūros centras. Konkurse dalyvavo dvidešimt du ansambliai, subūrę apie du tūkstančius atlikėjų.

Iš mūsų miesto į Vilnių vyko šeši ansambliai. Pirmasis į konkursinę kovą stojo vyresniųjų tautinio meno ansamblis „Ratelinis“ (vadovai Margarita Tomkevičiūtė ir Vytautas Brušnius). Nors šio kolektyvo šokėjai laikomi vienais geriausių tautinių šokių atlikėjų Lietuvoje, ansamblio programa, vertinimo komisijos nuomone, buvo verta antrosios vietos savo kategorijoje.

„Sėjos“ šokis su kojūkais.

Konkurse dalyvavo devyni akademinio jaunimo liaudiškų šokių kolektyvai, keturi iš jų – kauniečių. Tai Vytauto Didžiojo universiteto jaunimo liaudiškų šokių ansamblis „Žilvitis“ (meno vadovas Edgaras Šnipaitis, vadovai: Romanas Urnižas, Jurga Senkutė, Roma Paulauskienė, Vida Rekienė), parodęs įdomią ir stilingą, skoningai sukomponuotą programą. Vienas geriausių šokių kolektyvų Lietuvoje ir šį kartą žavėjo šokio lengvumu, orkestro darna, vokalinės grupės profesionalumu.

Dainų ir šokių ansamblių varžytuvėse mūsų miestui atstovavo Kauno technologijos universiteto tautinio meno ansamblis „Nemunas“ (meno vadovė ir choreografė Margarita Tomkevičiūtė, vadovai: Goda Puleikytė, Raimundas Kukanauskas, Beatričė Kubiliūnienė, Romualdas Sadzevičius, Roma Paulauskienė, Gediminas Micka). Stiprus choras, techniški ir išvaizdūs šokėjai, aukšto meninio lygio liaudies instrumentų orkestras bei kaimo kapela ir įdomi, linksma studentiška programa sužavėjo žiūrovus. Ovacijos ir šūksniai „bravo“ lydėjo kiekvieną atliekamą kūrinį, o finale sušokta labai sudėtinga Juozo Lingio „Greitpolkė“ parodė dideles ansamblio galimybes. Vertinimo komisija „Nemunui“ skyrė pirmąją vietą savo kategorijoje. Beje, laureatų vardas atiteko Vilniaus universiteto dainų ir šokių ansambliui, švenčiančiam 70 metų jubiliejų.

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto jaunimo liaudiškų šokių ansamblis „Ave Vita“ (meno vadovas Kazimieras Kondratavičius, vadovai: Goda Puleikytė, Virginija Stunžėnienė, Raimundas Kukanauskas, Ričardas Monkevičius) džiugino dalyvių gausa, lengvai ir elegantiškai atliekamais šiuolaikiniais ir klasikiniais lietuvių liaudies šokiais, ypač efektingais J. Lingio „Džigūnu“ ir „Šventine polka“.

Lietuvos žemės ūkio universiteto jaunimo liaudiškų šokių ansamblis „Sėja“ (vadovai: Idalija Braškytė-Matušaitienė, Virginija Milaknienė, Remigija Sadzevičienė, liaudiškos muzikos kapelos „Ūkininkas“ vadovas Romualdas Sadzevičius) konkurso žiūrovams ir vertinimo komisijai pateikė vientisą, subtiliai režisuotą programą „Nuo rasos lašo iki rugio grūdo“, kurioje atsispindėjo ir jaunimo pasilinksminimo, ir darbo temos, o ansamblio vaikinų su kojūkais atliktas Vytauto Buterlevičiaus šokis „Starkus“ buvo vienas sudėtingiausių viso konkurso kūrinių. Šokėjai prisipažino, kad beveik pusę metų teko treniruotis, kol pradėjo laisvai jaustis ir galėjo šokti užlipę ant kojūkų.

Lietuvos kūno kultūros akademijos jaunimo liaudiškų šokių ansamblis „Rasa“ (meno vadovas Gintautas Gudauskas, vadovai: Birutė Brazdžiūtė, Gintaras Vilčiauskas, Rasa Karaškienė) – vienas garsiausių ir šlovingiausią istoriją turinčių kolektyvų. Ir šį kartą jis parodė kūrybinę brandą, aukštą sceninę kultūrą, ištikimybę ansamblio meninėms tradicijoms. „Rasos“ sceninis veidas neįsivaizduojamas be V. Buterlevičiaus „Jonpolkio“ ir J. Lingio elegantiškojo „Rusiečio“, kurie tapo ne tik ansamblio programos, bet ir viso konkurso puošmena.

Ne veltui Kaunas garsėja ne tik kaip krepšinio, bet ir kaip tautinių šokių sostinė – konkurse „Kadagys 2010“ visas tris pirmąsias vietas savo kategorijose pelnė mūsų miesto atstovai („Sėja“ – pirmąją, „Ave Vita“ – antrąją, „Rasa“ – trečiąją), o liaudiškos muzikos kapela „Ūkininkas“, akomponavusi „Sėjai“, pripažinta geriausia konkurso instrumentine grupe.

Šauniai pasirodę studentai neturi kada ilgai džiaugtis sėkmingais pasirodymais – jie jau pradėjo ruoštis šią vasarą Vilniuje vyksiančiai tradicinei Baltijos šalių studentų dainų ir šokių šventei „Gaudeamus“.

Tik vienas dalykas liūdina ir truputį gąsdina. Paskutinį konkurso vakarą, laukdami komisijos sprendimo, salėje sėdėjo penki šimtai jaunų žmonių, ką tik iš scenos skleidusių tautinio šokio žavesį. Sėdėjo, laidė juokus, bandė daryti „bangą“ ir... nesudainavo nė vienos dainos.

Kęstutis PUŠINAITIS
Kauno choreografų asociacijos „Terpsichorė“ narys

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Meilės receptas“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, lapkričio 30 d., Kitokio kino klube bus rodoma romantinė drama „Meilės receptas“.

Seniai žinoma, kad kelias į vyro širdį veda per jo skrandį. Apie šį žmonijai labai svarbų maršrutą nuo neatmenamų laikų kuriamos dainos, eilės, poemos, romanai ir kulinarinės knygos.

Neatsilieka ir kino kūrėjai, ne kartą ryškiais šedevrais šlovinę pikantiškus maisto patiekalus ir prabangias puotas, nes žinojo – alkanas žmogus yra piktas. Kai pilvas urzgia, o skrandis tuščias, jį užvaldo vienintelis primityvus instinktas. Kas kita – skaniai ir sočiai pavalgęs žmogus. Tokiam pasaulis atrodo tikra pasaka, viena graži mintis veja kitą, širdį užlieja neapsakoma palaima. O tai pati palankiausia būsena meilei.

Apie terapinį skanaus ir sveiko maisto poveikį svarų žodį pasiryžę tarti ir melodramos „Meilės receptas“ autoriai. Tiesa, labai originaliu filmo siužeto pavadinti negalima, nes istorija pasiskolinta iš 2001 m. Europoje sukurtos romantinės komedijos „Gražioji Marta“ (režisierė Sandra Nettelbeck).

Dažniausiai Amerikoje daromi europietiškų filmų perdirbiniai neprilygsta originalams. Ypač subtiliai niuansuotos dramos ir komedijos amerikietiškame „padaže“ praranda nepakartojamas intonacijas. Bet „Meilės receptui“ pavyksta šį tradicinį kontrastą sušvelninti. Keitę vaidinanti Catherine Zeta-Jones leidžia aiškiai suprasti, kad jai jau seniai ankštas vien sterilių gražuolių amplua ir ji ryžtingai bando ištrūkti iš idealios aktoriaus Michaelo Douglaso žmonos vaidmens. Artimiausi aktorės planai leidžia tikėtis brandesnių darbų nei ankstesnieji. Malonų įspūdį palieka ir Aaronas Eckhartas, kurį neseniai matėme žiauriame kriminaliniame trileryje („Juodoji orchidėja“) ir satyrinėje komedijoje („Dėkui, kad rūkote“). Galų gale mums tikrai turėtų būti malonu, jog būtent A. Eckhartas visam pasauliui prieš TV kameras pareiškė, kad JAV režisierių gildijos prizu 2006 m. kaip geriausias dokumentininkas buvo apdovanotas Arūnas Matelis.

Pratęsiant kulinarinę temą ir baigiant rašinį apie „Meilės receptą“, norisi pastebėti, kad Holivudo virtuvėje gaminami ne vien sveikos skrandžio veiklos neskatinantys „Amerikietiški pyragai“, bet ir kur kas pikantiškesni patiekalai.

Gero apetito!

Savaitgalis prie televizoriaus

„Sužeisti žmonės pavojingi, nes jie žino, kad gali išgyventi“

Gediminas JANKAUSKAS

Džiugu, kad savaitgaliais vis dar galime pažiūrėti gero lietuviško kino. Pagal Saulius Tomo Kondroto romaną sukurta drama **„Žalčio žvilgsnis“** (šeštadienis, 18.30 val., LTV) perkels mus į XIX a. pabaigos Lietuvą. Anusas Uozolas, banko tarnautojas, sužino, kad atleidžiamas iš darbo. Tą pačią dieną prie jo priskrenta vargeta, tvirtinantis, kad daug metų turi jam šį tą svarbaus papasakoti. Filme susipina tikrovė ir fikcija, šeimyninės sagos, meilės ir kriminalinio romano elementai. Stengiamasi išsaugoti daugiaplanę romano kompoziciją – susikerta kelios laiko plotmės, istorija perteikiama skirtingų personažų akimis. Filmo (ir knygos, pagal kurią jis sukurtas) pavadinimas – aliuzija į pirmąją nuodėmę, į pagundos, kaltės, išdavystės, likimo motyvus, į hipnotizuojantį „žalčio žvilgsnį“, prieš kurį ne kiekvienas gali atsilaikyti.

Melodramų gerbėjams patiks amerikietiška **„Žinutė butelyje“** (šeštadienis, 22.30 val., TV3). Po skyrybų Tereza Osborn (aktorė Robin Wright Penn) savo gyvenimą skiria sūnaus Džeisono auklėjimui ir darbui laikraštyje. Niekas nenutuokia, kad po apgaulingai ramia išore slepiasi lengvai pažeidžiama ir trokštanti šilumos moteris. Kartą, kai Džeisonas viešėjo pas tėvą, Tereza rado jūros bangų atplukdytą butelį, kuriame buvo nuoširdus meilės laiškelis, pasirašytas viena G raide. Žinutės turinys ir anonimo tonas taip sujaudino Terezą, kad ji nusprendė susirasti autorių.

Tikras šokas laukia tų, kurie pasiryš žiūrėti paskutinį italų režisieriaus Piero Paolo Pasolinio filmą **„Salo, arba 120 Sodomos dienų“** (šeštadienis, 23.00 val., LTV2). Jis, sukurtas pagal markizo de Sade'o apysakos motyvus, dažnai tituluojamas „juoduoju šedevru“ ir pasakoja, kaip paskutiniais Antrojo pasaulinio karo metais šiaurės Italijos miesto Salo pilyje vietiniai fašistų lyderiai sadistiškai tyčiojosi iš įkaitais paverstų jaunuolių. Filmo premjera įvyko Paryžiaus festivalyje praėjus dvylikai dienų po tragiškos režisieriaus žūties ir sukėlė skandalą. O 1975 m. lapkričio devintąją cenzūra jį uždraudė demonstruoti. Kova dėl šio filmo reabilitacijos teismuose vyko dvejus metus.

Šiurpių įvykių netrūks ir filme **„Meilės jūra“** (šeštadienis, 1.10 val., TV3). Po dvidešimties įtempto darbo policijoje metų Niujorko detektyvas Frenkas Keleris (aktorius Alas Pacino) didžiulį nuovargį ir stresą malšina alkoholiu, nes ilsėtis nėra kada. Mieste siaučia maniakas, žudantis vyrus, kurie spausdina skelbimus laikraščio „Vienišų širdžių“ skyrelyje...

Dvidešimt pirmajame filme apie garsiausią visų laikų slaptąjį agentą Džeimsą Bondą **„007 Kazino Royale“** (sekmadienis, 21.00 val., TV3) iš Pierce'o Brosnano pagrindinio vaidmens estafetę perėmė britų aktorius Danielis Craigas. Jo agentas 007 yra jaunesnis, stipresnis, pavojingesnis, ištvermingesnis. Tik toks žmogus gali įveikti tarptautinę teroristų organizaciją, savo tinklais apraizgiusią bemaž visą pasaulį.

Kriminalinis trileris **„Pasiutę šunys“** (sekmadienis, 22.15 val., Lietuvos ryto TV) – niekad neatsibostantis Quentino Tarantino debiutas. Taip režisierius pavadino gaują gangsterių, kurie po nepavykusio juvelyrinės parduotuvės apiplėšimo ilgai aiškinasi tarpusavio santykius ir tik finale sužino, kad tarp jų būta provokatoriaus.

Lietuvišką **„Nuomos sutartį“** (sekmadienis, 21.00 val., TV1) reikia pažiūrėti vien todėl, kad didžiuosiuose ekranuose dabar pasirodo naujausias režisieriaus Kristijono Vildžiūno filmas „Kai apkabinsiu tave“. „Nuomos sutartis“ – jo debiutas, kurio centre atsidūrė dviejų moterų likimai.

Po asmeninio gyvenimo katastrofos keturiasdešimtmetė moteris bando surasti vietą gyvenime, nepasiduoti negailestingam aplinkybių diktatui. Bet autoriai apsieina be tiesmuko iliustratyvumo, palengva ausdami užuominų ir nutylėjimo raštą. Konkreti buto nuomos sutartis tokiame kontekste tampa savotišku „terminuoto“ ne pirmos meilės romano kamertonu. O parašą šioje nuomos sutartyje padės finalinis šūvis.

Dramoje **„Nepataisoma žala“** (sekmadienis, 22.45 val., LTV) įtakingas politikas Stivenas Flemingas (aktorius Jeremy Ironsas) įsivelia į pavojingą istoriją. Tai ne koks nors politinis skandalas, bet ne mažiau kebli situacija. Stivenas įsimyli savo sūnaus Martino merginą, ir ši meilė abiem tampa tikra liga...